



RIIGIKOHUS



**RIIGIKOHUS
ÕIGUSTEABE OSAKOND**

Menetlusedokumentide puuduste kõrvaldamine TsMS § 340¹ alusel

Kohtupraktika analüüs

Kätlin Piho
kohtupraktika analüütik

Tartu
oktoober 2013

Sisukord

1. Analüüsi eesmärk	3
2. Valdkonna õiguslik reguleerimine	3
3. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktika	6
3.1. Menetlusedokumentide puudub pädeva isiku allkiri.....	6
3.2. Hagi esitatud vale kostja vastu	8
3.3. Ebaselge hagi, avaldus või kaebus	8
3.4. Vajalik avaldus, kaebus või hagi esitamata	13
4. Maa- ja ringkonnakohtute praktika	14
4.1. Üldiselt puuduste kõrvaldamisest	14
4.2. Ebaselge hagi ese	15
4.3. Puudused hagi aluses, tõendid esitamata	20
4.4. Tsiviilasja hind märkimata	24
4.5. Hagi esitatud vale kostja vastu	25
4.6. Hagi esitanud isik ei ole tõendanud esindusõiguse olemasolu	26
4.7. Muud puudused	27
Kokkuvõte	28

1. Analüüsi eesmärk

Analüüsis uuritakse menetluskohandi puuduste kõrvaldamise praktikad maa- ja ringkonnakohtutes. Eelkõige keskendub analüüs küsimusele, millised on tagajärjed, kui menetlusosaline jätab menetluskohandis esinevad puudused kohtu poolt määratud tähtjaks kõrvaldamata. Analüüsi objektiks on valik maa- ja ringkonnakohtute määruseid ajavahemikus 2011 – 2013. Valiku tegemisel on lähtunud sellest, kas maakohtu määrus menetlusse võtmisest keeldumise kohta on edasi kaevatud ringkonnakohtusse ja seetõttu on analüüsis leidnud käsitlemist eelkõige need tsiviilasjad, kus ka ringkonnakohtus on analüüsinud, kas maakohtul oli alus keelduda hagi menetlemisest. Analüüs annab ka ülevaate Riigikohtu praktikast menetluskohandi puuduste kõrvaldamise küsimuses.

Analüüsis ei ole käsitletud neid tsiviilasju, kus lisaks muudele menetluskohandi puudustele oli tasumata ka riigilõiv. TsMS § 340¹ lg 1 sätestab sõnaselgelt, et riigilõivu tasumata jätmine on selline kõrvaldatav puudus, mille puhul tuleb anda menetlusosalisele tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks ja mille kõrvaldamata jätmisel tuleb jätta hagi TsMS § 371 lg 1 p 10 alusel menetlusse võtmata.

Muu hulgas käsitletakse analüüsis järgmisi küsimusi:

- Millistel juhtudel peab kohus andma menetlusosalisele TsMS § 340¹ lg 1 alusel tähtja puuduse kõrvaldamiseks?
- Kas alati, kui kohus on andnud TsMS § 340¹ lg 1 järgi tähtja puuduse kõrvaldamiseks ja menetlusosaline kohtu määratud tähtjaks puudust ei kõrvalda, tuleb hagi või avaldus jätta menetlusse võtmata või läbi vaatamata?
- Millisel alusel on kohtud jätnud hagi menetlusse võtmata, kui puuduseid ei ole kõrvaldatud, ja kas TsMS § 340¹ lg 2 on iseseisev alus hagi menetlusse võtmata jätmiseks?

Analüüsis esitatud seisukohtadel ei ole siduvat mõju ja need ei ole käsitatavad Riigikohtu seisukohtadena. Riigikohtus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis.

2. Valdakonna õiguslik reguleerimine

1. jaanuaril 2009 jõustunud TsMS muudatused lisasid seadusesse § 340¹, mis räägib menetluskohandi puuduste kõrvaldamisest. Paragrahvi esimene lõige sätestab, et kui menetlusosaline esitab avaldus, taotlus, vastuväide või kaebus ei vasta vorminõuetele või on esitatud muude puudustega, mida saab kõrvaldada, muu hulgas kui tasumata on riigilõiv või kautsjon, määrab kohus tähtja puuduse kõrvaldamiseks ja jätab menetluskohandi seniks käiguta. Teise lõike esimese lause kohaselt jäetakse avaldus, taotlus või kaebus menetlusse võtmata ja tagastatakse, menetlusse võetud avaldus, taotlus või kaebus aga jäetakse läbi vaatamata, kui kohtu määratud tähtpäevaks puudusi ei kõrvaldata. Seletuskirja kohaselt on **TsMS § 340¹ eesmärgiks võtta üldsättena kokku** seni seaduse erinevates osades reguleeritud (või mõnel juhul ka üldse reguleerimata olnud) menetluskohandi puuduste kõrvaldamise küsimused.¹

¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seotud seaduste muutmise seadus 194 SE eelnõu seletuskiri.
Kättesaadav - <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=57af5aca-06a7-159e-7d61-03607a2dce5e&>

Enne 1. jaanuarit 2009 kehtinud TsMS § 372 lg 2 nägi ette, et kui hagiavalduses on selle menetlusse võtmist takistav puudus, mis ei takista asjas uuesti kohtusse pöördumist ja mille ilmselt saab kõrvaldada, jätab kohus määrusega hagiavalduse käiguta ja annab hagejale võimaluse mõistliku tähtaja jooksul puudus kõrvaldada. Kui hageja jätab kohtu nõudmise tähtpäevaks täitmata, keeldub kohus määrusega avaldust menetlusse võtmast.² Ka TsMS § 638 lg 2 rääkis apellatsioonkaebuse menetlusse võtmist takistavast puudusest, mida saab ilmselt kõrvaldada.³ Kuna seletuskirja kohaselt ei olnud TsMS § 340¹ lisamise eesmärgiks mitte muuta regulatsiooni, vaid koguda kokku seaduse erinevates kohtades olnud puuduste kõrvaldamise sätted, siis **tuleb TsMS § 340¹ lg 1 all mõelda kõrvaldatavast puudusest, mis takistab hagi, avalduse või kaebuse menetlusse võtmist.**

Sellist seisukohta on väljendanud ka Riigikohus tsiviilasjas nr 3-2-1-59-09 märkides, et kui avaldus, milles alternatiivne nõue esitati, on esitatud puudusega, mis takistab alternatiivse nõude menetlusse võtmist, tuleb TsMS § 340¹ lg 1 järgi jätta avaldus käiguta ja anda hagejatele tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks.

Hagiavalduse jõudmisel kohtusse peab kohus TsMS § 372 lg 1 kohaselt mõistliku aja jooksul otsustama, kas võtta hagiavaldus menetlusse, jätta hagiavaldus käiguta ja määrata puuduste kõrvaldamise tähtaeg või keelduda hagi menetlusse võtmisest. TsMS §-s 372 puudub viide õiguslikule tagajärjele juhuks, kui hageja puuduseid tähtjaks ei kõrvaldata. Õigusliku tagajärje sätestab TsMS § 340¹ lg 2, mis reguleerib üldsättena kõikide menetlusedokumentide puuduste kõrvaldamise korda. **Hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumise alused on kirjas TsMS §-s 371** ning kohus saab menetlusse võtmisest keeldumisel tugineda üksnes antud paragrahvis toodud alustele.

Tsiviilkohtumenetluse seadustikus ei ole sätestatud ammendatavat loetelu alustest, mida saaks käsitleda hagi käiguta jätmise põhjustena. TsMS § 340¹ lg-s 1 on välja toodud vorminõuete rikkumine ja muud puudused, mida saab kõrvaldada, muuhulgas kui on tasumata riigilõiv või kautsjon. Erialakirjanduses on välja toodud, et kohus peab jätma hagi käiguta ja andma võimaluse puuduste kõrvaldamiseks TsMS § 371 lg 1-s loetletud järgmistel alustel:

- hagiavaldusel ei ole pädeva isiku allkirja või kui on rikutud muid olulisi hagiavalduse sisu- ja vorminõudeid (TsMS § 371 lg 1 p 9);
- hagiavalduses esitatud nõudelt ei ole tasutud riigilõivu (TsMS § 371 lg 1 p 10);
- hagiavalduses esitatud andmed hageja või kostja kohta ei võimalda isiku tuvastamist (TsMS § 371 lg 1 p 11);
- õigustatud isiku nimel hagiavalduse esitanud isik ei ole tõendanud oma esindusõiguse olemasolu (TsMS § 371 lg 1 p 12).⁴

TsMS § 371 lg-s 2 on sätestatud hagi menetlusse võtmata jätmise alused, mille esinemisel peab kohus iga kord kaaluma, kas määrata eelnevalt puuduste kõrvaldamise tähtaeg, menetleda asja või keelduda kohe hagi menetlusse võtmisest. Need alused on järgmised:

² Vt nt Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 28.05.2008 määrus nr 3-2-1-48-08, kus märgiti, et kui hagiavaldus on esitatud puudusega, mis takistab hagiavalduse menetlusse võtmist, tuleb TsMS § 372 lg 2 järgi jätta hagiavaldus käiguta ja anda hagejale võimalus mõistliku tähtaja jooksul puudus kõrvaldada.

³ Lisaks paiknesid kuni 01.01.2009 kehtinud TsMS-is puuduste kõrvaldamise sätted ka näiteks § 384 lg-s 2, § 483 lg-s 4, § 596 lg-s 2, § 643 lg-s 2, §-s 676, § 682 lg-s 2 ja § 708 lg-s 1.

⁴ A. Pärsimägi. Hagimenetlus. Hagi ja taotluste esitamine. Juura 2011, lk 47.

- hageja õiguste rikkumine ei ole hagi alusena toodud faktilistele asjaoludele tuginedes üldse võimalik, eeldades hageja esitatud faktiliste väidete õigsust (TsMS § 371 lg 2 p 1);
- hagi ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset, või kui hagiga ei ole hageja taotletavat eesmärki võimalik saavutada (TsMS § 371 lg 2 p 1).⁵

TsMS § 371 lg 1 p 9 kohaselt jätab kohus hagiavalduse menetlusse võtmata, kui on rikutud muid olulisi hagiavalduse vorminõudeid. Seadus ei sätesta täpsemalt, mis on need olulised hagiavalduse vorminõude rikkumised, mis õigustavad hagiavalduse menetlemisest keeldumist. Menetlusedokumentidele kehtivad üldised vormi ja sisunõuded on kirjas TsMS §-des 334-339.⁶ Hagiavalduse sisunõuded on sätestatud lisaks TsMS §-s 363. TsMS § 363 lg 1 kohaselt tuleb hagiavalduses lisaks muudele menetlusedokumendi andmetele märkida hageja selgelt väljendatud nõue (hagi ese), hagi aluseks olevad faktilised asjaolud (hagi alus) ja tõendid, mis kinnistavad asjaolusid.

Enim probleeme on kohtupraktikas tekitanud sellised hagiavaldused, kus hagi alus ja ese on omavahel vastuolus või on hagi aluses toodud asjaolud puudulikud ja segased või on hagi ese sõnastatud ebaselgelt. Erialakirjanduses on rõhutatud, et kui mõni hagi rahuldamiseks vajalik asjaolu on jäetud hagi nimetamata, siis peab kohus andma TsMS § 340¹ lg 1 alusel tähtaja puuduva asjaolu esitamiseks. Juba menetlusse võetud hagi puhul saab samuti määrata tähtaja puuduse kõrvaldamiseks. Ka pärast eelmenetluse lõppu saab kohus nõuda puudulike asjaoludega hagi täpsustamist, silmas pidades TsMS § 376, milles on sätestatud hagi muutmise tingimused. Kohtul on igal juhul kohustus rakendada TsMS § 340¹ siis, kui hagi asjaolud on ebaselged ja need ebaselgused on kõrvaldatavad ilma hagi muutmata (TsMS § 376 lg 4 p 1).⁷

Üldjuhul peaks kohus ebaselge hagi puhul valima puuduste kõrvaldamise võimaluse, kuid teatud juhtudel on põhjendatud samade puuduste korral keelduda hagi menetlusse võtmisest. Näiteks juhul, kui kohus leiab, et hageja õiguste rikkumine ei ole hagi aluseks toodud faktiliste asjaoludele tuginedes üldse võimalik, eeldades hageja esitatud faktiliste väidete õigsust. Sellisel juhul saab kohus jätta hagi menetlusse võtmata õigusliku perspektiivituse tõttu (TsMS § 371 lg 2 p 1). Samas võib kohus sõltuvalt asjaoludest kaaluda, kas oleks pigem otstarbekas jätta hagi käiguta ja soovitada hagejal õigusteadmistega esindaja kaasamist, et selgitada ja täpsustada hagi.⁸

Tuvastushagi puhul on Riigikohus leidnud, et tuvastushagi esitamiseks õigusliku huvi olemasolu peab kohus hagi menetlusse võtmisel omal algatusel kontrollima ning, kui hageja ei ole õiguslikku huvi põhjendanud, andma tähtaja huvi põhjendamiseks.⁹ T. Tampuu leiab oma artiklis, et kui tuvastushagis ei ole märgitud, kas ja missugune on hageja õigustatud huvi tuvastushagi esitamise vastu, siis peaks kohus laskma hagejal kõigepealt hagi selles osas täpsustada TsMS § 340¹ lg 1 järgi, mitte kohe rakendada TsMS § 371 lg 1 p 1. Õigusliku

⁵ Pikemalt saab õigusliku perspektiivituse kohta lugeda M.Vuti 2012 a kohtupraktika analüüsist „Hagi menetlusse võtmisest keeldumine või läbi vaatamata jätmise õigusliku perspektiivituse tõttu“. Kättesaadav http://www.riigikohus.ee/vfs/1307/HagiOiguslikPerspektiivitus_MargitVutt.pdf

⁶ Pikemalt A. Pärsimägi (viide 4), lk 25-30.

⁷ T. Tampuu. Hagi ja hagita asja avalduse menetlusse võtmisest keeldumine või läbi vaatamata jätmise õigusliku perspektiivituse tõttu. – Juridica 2010/10, lk 780.

⁸ A. Pärsimägi (viide 4), lk 48.

⁹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.10.2006 otsus nr 3-2-1-84-06, p 16.

huvita esitatud tuvastushagid ei kuulu kohtu pädevusse ja need tuleks hagi täpsustamata jätmise korral menetlusest kõrvaldada TsMS § 371 lg 1 p 1 või § 423 lõike 1 p 13 järgi.¹⁰

Hagiavalduse käiguta jätmise määruses peab kohus ära märkima puuduse ja selgitama, kuidas seda kõrvaldada. Samuti tuleb nimetada tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks ja selgitada, mis juhtub, kui tähtajaks puudust ei kõrvaldata. Näiteks, kui hagiavalduselt on tasumata riigilõiv, tuleb selgitada, kuhu see tasuda ja olenevalt asjaoludest selgitada ka menetlusabi taotlemise võimalusi. Puuduse kõrvaldamise tähtaja määramise kriteeriume seadus ei sätesta. Riigikohus on märkinud, et see peab olema mõistlik tähtaeg.¹¹ Tähtaja määramine peaks sõltuma puudusest. Hagi eseme selgitamise korral võiks määrata tähtaja puuduste kõrvaldamiseks käiguta jätmise määruse kättetoimetamisest mitte lühema kui 21 päeva. Kui hagiavaldusel puudub allkiri, siis piisab märksa lühemast tähtajast.¹² Hagiavalduse käiguta jätmise määruse peale ei saa kaevata. Tegemist on puuduste kõrvaldamise määrusega ja selle vaidlustamise võimalust seaduses sätestatud ei ole.¹³

Hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumise alused on tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud ammendavalt, st kohus saab menetlusse võtmisest keeldumisel tugineda üksnes seaduses sätestatud alustele. Keeldumise määruses peab kohus märkima hagi esineva konkreetse puuduse ning tegema viite TsMS § 371 lg-le 1 või 2. Õigusliku perspektiivituse tõttu hagiavalduse menetlusse võtmata jätmisel on kohtul kõrgendatud põhjendamis- ja kaalumiskohustus ning hagiavalduse menetlusse võtmisest võib keelduda üksnes määrusega, milles peavad olema näidatud põhjendused, mille alusel kohus otsustas jätta hagiavalduse menetlusse võtmata.¹⁴

Hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumise määruse peale saab TsMS § 340¹ lg 2 teise lause ja § 372 lg 5 järgi esitada määruskaebuse. TsMS § 340¹ lg 2 kolmanda lause kohaselt ei saa määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale Riigikohtule edasi kaevata, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. TsMS § 372 lg 5 sätestab, et määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa Riigikohtule edasi kaevata, kui hagi ei võetud menetlusse TsMS § 371 lg 1 p-s 9, 11 ja 12 nimetatud asjaoludel – hagiavaldusel puudub pädeva isiku allkiri või on rikutud muid olulisi vorminõudeid; andmed hageja või kostja kohta ei võimalda isiku tuvastamist; hagiavalduse esitanud isik ei ole tõendanud oma esindusõiguse olemasolu. Kõikide teiste puuduste kõrvaldamata jätmisel tuleks lugeda määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale edasikaebamine Riigikohtule lubatavaks.¹⁵

3. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktika

3.1. Menetlusdokumendil puudub pädeva isiku allkiri

Riigikohus on mitmes lahendis leidnud, et **allkirja puudumine menetlusdokumendil on selline puudus, mida saab TsMS § 340¹ lg 1 alusel kõrvaldada. Tsiviilasjas nr 3-2-1-74-12** saatis kostja ringkonnakohtule e-kirjaga maakohu otsuse peale apellatsioonkaebuse, mis ei

¹⁰ T. Tampuu (viide 7), lk 788.

¹¹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 28.05.2008 määrus nr 3-2-1-48-08, p 16.

¹² A. Pärsimägi (viide 4), lk 48.

¹³ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 21.09.2011 otsus nr 3-2-1-62-11, p 13.

¹⁴ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 31.01.2008 otsus nr 3-2-1-134-08, p 13.

¹⁵ A. Pärsimägi (viide 4), lk 48.

olnud digitaalselt allkirjastatud. Kostja ei esitanud seaduses sätestatud tähtaja jooksul kaebuse originaali ega taotlenud ka menetlustähtaja ennistamist ja ringkonnakohus jättis apellatsioonkaebuse TsMS § 637 lg 2 alusel menetlusse võtmata.

Riigikohus märkis kõigepealt, et **kohtulahendi peale esitatava kaebuse kohta ei saa kohaldada TsMS § 336 lg-t 4**, kuna kaebuse originaali esitamise kohustuse kohta kehtivad erinormid. Nii näeb TsMS § 335 lg 2 ette, et kohtulahendi peale kaebuse esitamise korral tuleb kaebuse originaal esitada kümne päeva jooksul. TsMS § 335 lg 3 ei tee kaebuse originaali esitamise suhtes sellist erandit, nagu tehakse teiste menetlusedokumentide suhtes viitega TsMS §-le 336, mis hõlmab ka TsMS § 336 lg-t 4. Samas rõhutas Riigikohus, et **TsMS § 335 lg 2 ei tähenda keeldu anda menetlusosalisele tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks, kui tema esitatud menetlusedokumendil ei ole allkirja**. Puuduste kõrvaldamise määruse tegemise näeb sel juhul ette TsMS § 340¹ lg 1. Allkirja puudumise korral on tegemist **kõrvaldatava puudusega** ja kui kohtu määratud tähtpäevaks puudust ei kõrvaldata, jäetakse avaldus, taotlus või kaebus TsMS § 340¹ lg 2 esimese lause järgi menetlusse võtmata ja tagastatakse. Ka TsMS § 637 lg 2 näeb ette, et kohus ei võta apellatsioonkaebust menetlusse siis, kui asja läbivaatamist takistab apellatsioonkaebusele seaduses sätestatud vormi ja sisu nõuete rikkumine, muu hulgas pädeva isiku allkirja puudumine kaebusel.¹⁶

Ka **tsiviilasjas nr 3-2-1-190-12** saatis kostja ringkonnakohtule e-kirjaga digitaalselt allkirjastamata apellatsioonkaebuse. Ringkonnakohus saatis samale e-postiaadressile, millelt kostja apellatsioonkaebuse edastas, teate, et apellatsioonkaebus on allkirjastamata. Kostja ringkonnakohtu pöördumisele ei reageerinud ja apellatsioonkaebus jäi allkirjastamata ning ringkonnakohus jättis kostja apellatsioonkaebuse menetlusse võtmata TsMS § 637 lg 2 alusel. Riigikohus kordas antud asjas oma varasemat seisukohta, et TsMS § 335 lg-s 2 ei sisaldu keeldu anda menetlusosalisele tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks, kui tema esitatud dokumendil ei ole allkirja ning puuduse kõrvaldamise määruse tegemise näeb sellisel juhul ette TsMS § 340¹ lg 1. **Tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks tuleb määrata kohe pärast allkirjata kaebuse saamist, kuid saab seda teha ka TsMS § 335 lg-s 2 sätestatud tähtaja möödumisel**. Antud tsiviilasja materjalidest nähtus, et kostja saatis enda teada digitaalselt allkirjastatud apellatsioonkaebuse (seda kinnitab apellatsioonkaebuse laiend „ddoc“). Riigikohus leidis, et kuna ringkonnakohtule ei olnud teada, kas kostja sai kätte talle saadetud teate selle kohta, et tema allkirja ei ole apellatsioonkaebusel, tulnuks kostjale anda tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks ning alles pärast seda otsustada apellatsioonkaebuse menetlusse võtmise üle.¹⁷

Tsiviilasjas nr 3-2-1-91-12 jättis ringkonnakohus samuti apellatsioonkaebuse menetlusse võtmata TsMS § 637 lg 2 alusel, kuna apellatsioonkaebus ei olnud digiallkirjaga varustatud. Antud asja materjalidest nähtus, et hageja esindaja on märkinud e-kirjas, millega ta saatis ringkonnakohtule allkirjastamata apellatsioonkaebuse: "Dokumendi originaali esitan seaduses sätestatud tähtaja jooksul". Ringkonnakohus vastas sellele e-kirjaga märkides, et kaebuse originaal tuleb esitada seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Hageja esindaja vastas e-kirjale: "Täna meeldetuletuse eest, esitan tähtajaliselt ka riigilõivu tasumist tõendava kviitungi.". Riigikohus leidis, et seega oli hageja asja materjalide kohaselt teadlik, et on esitanud apellatsioonkaebuse puudusega ja peab allkirjastatud apellatsioonkaebuse esitama seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Lisaks nähtus asja materjalidest, et hageja on ka varem saatnud

¹⁶ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 29.05.2012 määrus nr 3-2-1-74-12, p-d 9-10.

¹⁷ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 27.02.2013 määrus nr 3-2-1-190-12, p 9.

kohtule allkirjastamata menetlusdokumente. TsMS § 200 lg 1 kohaselt on menetlusosaline kohustatud kasutama oma menetlusõigusi heauskselt. TsMS § 200 lg 2 kohaselt ei luba kohus menetlusosalisel ega tema esindajal või nõustajal õigusi kuritarvitada, menetlust venitada ega kohut eksitusse viia. Seetõttu leidis Riigikohus, et toimikust nähtuvatel asjaoludel ei pidanud ringkonnakohus andma hagejale veel lisaks tähtaega allkirjastatud apellatsioonkaebuse esitamiseks.¹⁸

3.2. Hagi esitatud vale kostja vastu

Tsiviilasjas 3-2-1-48-12 selgitas Riigikohus isaduse vaidlustamise hagi esitamise korda, märkides, et isaduse vaidlustamise otsustab kohus PKS § 95 esimese lause järgi mehe hagi põhjal, mis on esitatud lapse vastu, või ema või lapse hagi põhjal, mis on esitatud mehe vastu. Viidatud säte reguleerib küll olukorda, kus isadust soovib vaidlustada mees, kes on rahvastikuregistrist nähtuvalt lapse isa, kuid ei arvesta olukorda, kus lapse väidetav isa soovib vaidlustada teise mehe isadust (PKS § 91 lg 1 teine lause). TsMS § 457 lg 4 teise lause kohaselt ei kehti põlvnemise kohtuotsus isiku suhtes, kes peab nimetatud õigust omaks, kuid ei olnud asjas menetlusosaline. Seega juhul, kui mees, kes on lapse isana kantud rahvastikuregistrisse, ei ole isaduse vaidlustamise asjas osalenud menetlusosalisena, ei kehti tema suhtes ka asjas tehtud kohtulahend. Riigikohus märkis, et kuna isaduse vaidlustamise hagi rahuldamise korral kaotab lapse isana rahvastikuregistrisse kantud mees oma õigused ja kohustused lapse vastu, saab seda hagi rahuldada üksnes juhul, kui hagi on esitatud selle mehe vastu. Lisaks tuleb selline hagi esitada ka lapse vastu. Isaduse tuvastamise hagi (PKS § 94) tuleb samuti esitada lapse vastu. Lapse ema võidakse isaduse vaidlustamise ja isaduse tuvastamise hagides kaasata menetlusse iseseisva nõudeta kolmanda isikuna.

Riigikohus selgitas antud asjas, et maakohus **peab** juhul, kui **hagid ei ole esitatud õigete kostjate vastu**, andma hagejale TsMS § 340¹ lg 1 alusel tähtaja õigete kostjate menetlusse kaasamiseks. Juhul, kui **hageja ei esita maakohu määratud tähtaja jooksul hagnosis kõigi õigete kostjate vastu, on tegemist õigusliku perspektiivitusega TsMS § 371 lg 2 p 2 mõttes** ja maakohus peab jätma hagi TsMS § 340¹ lg 2 kohaselt läbi vaatamata.¹⁹

3.3. Ebaselge hagi, avaldus või kaebus

TsMS § 2 järgi on tsiviilkohtumenetluse ülesandeks tsiviilasja lahendamine kohtu poolt õigesti mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega. Selleks, et tsiviilkohtumenetlus oleks efektiivne, tuleb hagi või avalduse menetlusse võtmise staadiumis kõrvaldada kõik puudused, mis võivad takistada tsiviilasja õigesti lahendamist. Seetõttu on oluline, et kohtud ei võtaks menetlusse vastuoluliste nõuetega või ebaselgete asjaoludega hagiavaldusi. Riigikohus on mitmes lahendis juhtinud maa- ja ringkonnakohtu tähelepanu asjaolule, et ebaselge hagi puhul tuleb anda menetlusosalisele TsMS § 340¹ lg 1 alusel tähtaeg ebaselguse kõrvaldamiseks ning vajadusel jätta hagi menetlusse võtmata.

Tsiviilasjas nr 3-2-1-20-12 nõudis hageja kostjalt rendilepingu rikkumisega põhjustatud ja tulevikus tekkiva **kahju hüvitamist, kuid kahjusummat ta haginõudes ei nimetanud**, paludes mõista hüvitis välja kohtu määratud suuruses, samuti viivis seadusjärgses määras alates 1. juulist 2002 kuni nõude täitmiseni. TsMS § 363 lg 1 p 1 kohaselt tuleb hagiavalduses

¹⁸ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 13.06.2012 määrus nr 3-2-1-91-12, p 11.

¹⁹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 23.05.2012 määrus nr 3-2-1-48-12, p 19.

märkida hageja selgelt väljendatud nõue (hagi ese). Riigikohus märkis, et hageja on esitanud hagi sooritusnõuded, aga sooritusnõue peab olema selline, et hagi rahuldamise korral oleks võimalik otsust ka täita. Seetõttu esitatakse haginõudele samad kriteeriumid mis kohtuotsuse resolutsioonile. Otsuse resolutsioon peab TsMS § 442 lg 5 teise lause järgi olema **selgelt arusaadav ja täidetav ka muu otsuse tekstita ning selliselt peab olema sõnastatud ka haginõue**.

Riigikohus rõhutas, et **rahaline nõue tuleb kohtule esitada summaliselt kindlaksmääratult** ning üksnes seaduses ettenähtud juhul on hagejal võimalik jätta taotletava raha suurus kindlaks määramata. Ühe erandi näeb ette TsMS § 366, mis lubab mittevaralise kahju hüvitamise hagi nõutava hüvitise summa hagi märkimata jätta ja taotleda õiglast hüvitist kohtu äranägemisel. Viivisenõude saab TsMS § 367 esimese lause järgi koos põhinõudega esitada hagi selliselt, et taotletakse viivise, mis ei ole hagi esitamise ajaks veel sissenõutavaks muutunud, väljamõistmist kohtult mitte kindla summana, vaid täielikult või osaliselt protsendina põhinõudest kuni põhinõude täitmiseni. Erandlikult võib hageja rahalise nõude summalise kindlaksmääramise edasi lükata vastaspoolelt nõude kindlaksmääramiseks vajalike andmete saamiseni TsMS § 364 lg 4 järgi, kuid ka sel juhul tuleb konkreetne hüvitissumma lõpuks kindlaks määrata. Kuna seadus ei võimalda jätta varalise kahju eest nõutava hüvitise suurust rahaliselt määramata ja menetluslikult ei tulene seda võimalust ka summa kindlaksmääramist kohtu diskretsiooniotsusega võimaldava materiaalõiguse normi alusel, **tuleb maakohtul TsMS § 340¹ lg 1 alusel anda hagejale tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks, st nõuetekohase haginõude esitamiseks ja hagi hinnale vastava riigilõivu tasumiseks. Kui hageja kohtu nõudmist ei täida, tuleb hagi jätta läbi vaatamata.**²⁰

Ühes varasemas **tsiviilasjas nr 3-2-1-104-05** on Riigikohus leidnud, et **kui ei ole esitatud selget nõuet kaasomandi jagamise osas, peavad kohtud andma hagejale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks** ja selgitama, et hagi tuleb näidata soovitatav kaasomandi lõpetamise viis ja et lõpetamise viisid võib esitada ka alternatiivsena.²¹ **Tsiviilasjas nr 3-2-1-82-08** märkis Riigikohus enne 1. jaanuari 2009 kehtinud TsMS § 637 lg 2 kohta, et apellatsioonkaebuse puuduseks, mis takistab kaebuse menetlusse võtmist on ka **selgelt väljendatud taotluse puudumine** TsMS § 633 lg 2 p 2 järgi. Kui puudus on kõrvaldatav, võib kohus jätta kaebuse ka käiguta ja anda tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.²²

Tsiviilasjas nr 3-2-1-54-12 selgitas Riigikohus, et ka **töövaidluskomisjonile esitatud avaldusele saab kohaldada TsMS § 340¹**. Antud asjas esitas hageja töövaidluskomisjonile avalduse kolme keskmise kuupalga saamiseks, kuna kostja on kohelnud teda ebaväärikalt, viivitanud töötasu maksmisega ning ei ole töölepingut kätte andnud. Samuti nõudis hageja vallandamise paragrahvi muutmist. Hiljem täiendas hageja esitatud avaldust ja palus tunnistada töölepingu lõpetamine ebaseaduslikuks. Nii töövaidluskomisjon kui ka maa- ja ringkonnakohus leidsid, et hageja nõue tunnistada töölepingu lõpetamine ebaseaduslikuks on aegunud, kuna see esitati pärast individuaalse töövaidluse lahendamise seaduse (ITVS) § 6 lg-s 2 sätestatud tähtaega. Hageja esimesed avaldused sellist nõuet ei sisaldanud ja aegumistähtaeg ei peatunud nende esitamisega.

Riigikohus ei nõustunud sellise käsitleusega ja leidis, et hageja soovist "muuta vallandamise paragrahvi" nähtub üheselt, et hageja ei olnud nõus töölepingu lõpetamise alusega. Küll aga nõustus Riigikohus, et ITVS § 14 lg 3 p-dest 4 ja 5 tulenevalt peab avaldus

²⁰ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 03.04.2012 otsus nr 3-2-1-20-12, p 18 ja 21.

²¹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 25.10.2005 otsus nr 3-2-1-104-05, p 7.

²² Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 05.11.2008 otsus nr 3-2-1-82-08, p 17.

töövaidluskomisjonile sisaldama selget ja ühemõttelist nõuet. ITVS § 17 lg 1 ja § 22 lg 2 kohaselt on töövaidluskomisjonil õigus ebaselge avalduse saamisel täpsustada avaldaja nõuet, kui see on tema õiguste ja huvide kaitseks vajalik. ITVS § 4 lg 4 alusel on individuaalsete töövaidluste lahendamine kohtus reguleeritud tsiviilkohtumenetluse seadustikuga individuaalse töövaidluse lahendamise seadusest tulenevate erisustega. TsMS § 351 lg 1 sätestab kohtule selgitamiskohustuse, mille kohaselt kohus arutab menetlusosalistega vaidlusaluseid asjaolusid ja suhteid vajalikus ulatuses nii faktilisest kui ka õiguslikust küljest. Sellest tulenevalt leidis Riigikohus, et juba töövaidluskomisjon pidi **välja selgitama vajalikus ulatuses hageja nõude**, mille ta ise sõnastas kui "palun muuta vallandamise paragrahvi". Nii töövaidluskomisjonil kui ka kohtul on **kohustus hageja ebaselge nõude menetlemisel täpsustada hageja nõuet selliselt**, et nõude sisu oleks arusaadav nii pooltele kui kohtule. Selleks saavad nii töövaidluskomisjon kui ka kohus TsMS § 340¹ alusel määrata hagejale tähtaja avalduses esinevate puuduste kõrvaldamiseks, sh hageja nõude täpsustamiseks.²³

Vajadusele täpsustada ebaselget hagi eset on Riigikohus juhtinud kohtute tähelepanu ka **tsiviilasjas nr 3-2-1-51-11**. Antud asjas oli tegemist kaasomanikevahelise vaidlusega, kus hagejad esitasid kostja vastu hagi nõudes kostjalt viimase poolt metsa müügist saadud rahast poole väljaandmist. Riigikohus märkis otsuses, et hagejad ei ole endale seni selgeks teinud, mida ja mis alusel nad kostjalt nõuavad, eristamata muuhulgas kahju hüvitamise ja alusetust rikastumisest tulenevaid nõudeid. Otsuse punktis 27 viitas tsiviilkolleegium oma varasematele seisukohtadele, mille kohaselt, kui hageja on esitanud hagi alusena asjaolude kogumi, on sellele õigusliku hinnangu andmine (kvalifitseerimine) kohtu ülesanne ja kohus ei ole seejuures seotud poolte antava õigusliku hinnanguga (Riigikohtu 5. jaanuari 2011. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-116-10, p 39; 22. veebruari 2011. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-153-10, p 16). Samas ei tohi kohtu õiguslik hinnang tulla pooltele üllatuslikult, st kohus peab vähemalt suulises menetluses juhtima üldjuhul poolte tähelepanu õigussuhte võimalikule kvalifikatsioonile ja võimaldama neil avaldada selle kohta arvamust (Riigikohtu otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-116-10, p 40; otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-153-10, p 16).

Sellest tulenevalt rõhutas Riigikohus, et eriti **hüvitisnõude puhul tuleb kohtul selgeks teha, mida ja mis alusel hageja nõuab**, kuna nõuete rahuldamise eeldused on erinevad, ja vajadusel tuleb selgitada hagejale nõude täpsustamise vajadust. Vastasel juhul võidakse hagi tervikuna valesi lahendada. Antud asjas leidis Riigikohus, et **kohus võib ebaselge hagi puhul anda hagejale TsMS § 340¹ lg 1 järgi tähtaja ebaselguse kõrvaldamiseks ning vajadusel kohaldada ka TsMS § 340¹ lg-t 2**.²⁴

Tsiviilasjas nr 3-2-1-177-12 esitati hagi kutsehaigusega tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitise väljamõistmiseks. Kostja ei tunnistanud hagi ja palus jätta selle rahuldamata, märkides, et hageja nõue on aegunud. Riigikohus märkis oma otsuses, et hageja taotleb varalise kahju eest hüvitise väljamõistmist alates 21. juunist 2000, kuid **ei ole täpsustanud, milles tema varaline kahju seisnes ja millal see kahju tekkis**. Riigikohus selgitas, et juhul, kui hageja nõuab tervisekahjustusega põhjustatud sissetuleku vähenemise hüvitamist, peab ta selleks, et kohus saaks hinnata hagi aegumist, hagi täpsustama ning märkima, millal tema sissetulek kostja väidetava õigusrikkumise tõttu vähenes. Kuna maakohus on jätnud selle asjaolu välja selgitamata, peab seda tegema ringkonnakohus. **Vajadusel võib** ringkonnakohus määrata hagejale **hagi täpsustamiseks tähtaja** TsMS § 340¹ lg 1 järgi. Juhul kui hageja ei täpsusta hagi ringkonnakohtu määratud tähtjaks, **peab ringkonnakohus jätma hagi TsMS §**

²³ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 08.05.2012 otsus nr 3-2-1-54-12, p 11-12.

²⁴ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 15.06.2011 otsus nr 3-2-1-51-11, p 28.

340¹ lg 2 järgi läbi vaatamata. Riigikohus lisas, et kuna maakohus rikkus selgitamiskohustust, võib ringkonnakohus teha pooltele ettepaneku esitada täiendavaid tõendeid ka apellatsioonimenetluses. Sellisel juhul ei piira TsMS § 652 lg-s 4 sätestatu uute tõendite vastuvõtmist.²⁵

Ka **tsiviilasjas nr 3-2-1-99-11** oli tegemist ebaselge hagiga. Selles asjas esitati alusetust rikastumisest tulenev nõue. Riigikohus märkis oma otsuses, et kuna hageja on tuginenud erinevate kaupade tarnimisele, teenuste osutamisele ja maksete tegemisele, tuleb asja uuel läbivaatamisel ringkonnakohtus välja selgitada hageja seisukoht, missugusel viisil kostja rikastus hageja arvel. Seejuures tuleb arvestada seda, et eri kaupade ja teenuste osas võis alusetu rikastumine toimuda erinevalt. Ringkonnakohtul tuleb seetõttu **vajaduse korral TsMS § 340¹ lg 1 järgi anda hagejale tähtaeg oma nõuete selgitamiseks ning kohaldada TsMS § 340¹ lg-t 2**, kui hageja kohtu määratud tähtajaks selgitusi ei esita. Riigikohus rõhutas veel, et ringkonnakohus peab vajaduse korral võtma vastu uusi tõendeid ja arvestama uusi asjaolusid. Samuti tuleb asja uuel läbivaatamisel selgitada, missuguseid kostja kohustusi hageja kolmanda isikuna täitis ja missuguseid lepinguid hageja sõlmis kostja kasuks. Juhul, kui hageja esitab uusi asjaolusid ja tõendeid, peab ringkonnakohus andma ka kostjale võimaluse hageja väidetele vastata ning esitada vajaduse korral oma väidete kinnitamiseks veel esitamata asjaolusid ja tõendeid.²⁶

Tsiviilasjas nr 3-2-1-184-12 eksisid kohtud hageja viivisenõude rahuldamisel VÕS § 113 lg 6 vastu ning mõistsid viivise välja ka intressilt (sh viiviselt). Riigikohus leidis oma otsuses, et asja materjalidest nähtuvalt on hageja lähtunud sissenõutavaks muutunud liisingumaksetelt viivist arvestades tõenäoliselt ka liisingumaksetes sisalduvast intressist ning kohtud on rahuldanud hageja etteulatuva viivisenõude kogu hageja arvestatud summalt. Selle summa puhul on hageja aga tõenäoliselt arvesse võtnud veelkordselt juba liisingumaksete võlgnevuses sisalduva intressi ja lisaks liisingumaksete tasumisega viivitamiselt arvestatava viivise. Riigikohus märkis, et asja uuel läbivaatamisel tuleb see ringkonnakohtul selgeks teha ja hageja intressinõuded (sh viivisenõuded) tuleb jätta viivisearvestusest välja. Tsiviilkolleegium rõhutas, et tegemist on õiguse kohaldamise küsimusega, mida kohus peab arvestama omal algatusel, sõltumata kostjate vastuväidetest. **Kohus võib selleks hagejalt TsMS § 340¹ lg 1 järgi nõuda viivisearvestuse esitamist.**²⁷

Tsiviilasjas nr 3-2-1-173-12 leidis, ringkonnakohus, et **hageja ei ole esile toonud asjaolusid, mis võimaldanuks tuvastada põhjusliku seose kostja rikkumiste ja hagejale tekkinud kahju vahel.** Riigikohus märkis, et sellise kahtluse korral tulnuks tagada hagejale võimalus esitatud asjaolusid TsMS § 340¹ lg 1 alusel täiendada, kuna maakohtul sellist kahtlust ei tekkinud ja hageja ei võinud ringkonnakohtu sellist seisukohta oodata.²⁸

TsMS § 365 lg 5 kohaselt võib kohus nõuda hagiavalduse teksti tervikuna esitamist, kui hagi on selle korduva muutmise tõttu või muul põhjusel ebaülevaatlik ja hagiavalduse teksti terviklik esitamine lihtsustab asja menetlemist. **Tsiviilasjas 3-2-1-142-12** märkis Riigikohus, et olukorras, kus pooled on menetluse kestel oma menetluslikke positsioone korduvalt muutnud, esitanud järjest uusi menetlusdokumente hagi aluseks olnud asjaolude ja kostja vastuväidete kohta, tuleb maakohtul määrata pooltele **lõplike ja terviklike seisukohtade esitamiseks TsMS § 340¹ lg 1 järgi tähtaeg, et vältida lubamatut menetluse venimist ja**

²⁵ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 30.01.2013 otsus nr 3-2-1-177-12, p 10.

²⁶ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 09.11.2011 otsus nr 3-2-1-99-11, p 17.

²⁷ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 06.02.2013 otsus nr 3-2-1-184-12, p 31.

²⁸ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 08.01.2013 otsus nr 3-2-1-173-12, p 25.

menetlusmaterjali ebaülevaatlikuks muutumist. Riigikohus leidis, et seda tegemata on antud asjas nii maakohus ise kui ka pooled menetlust venitanud.²⁹

Tsiviilasjas nr 3-2-1-182-12 vaidlesid pooled liisingulepingute ennetähtaegselt lõpetamisest tuleneva nõude üle, s.o kas liisinguvõtjal on kohustus katta liisinguandjale tekkinud kulud. Riigikohus märkis oma otsuses, et asja uuel läbivaatamisel peab ringkonnakohus selgitama ja võtma põhjendatud seisukoha, kas ja missuguses ulatuses poolte kokkulepped välistasid või võimaldasid VÕS §-s 367 sätestatud liisingulepingu erakorralise ülesütlemise tagajärgi kohaldada. Riigikohus lisas, et **vajaduse korral võib** ringkonnakohus anda hagejale TsMS § 340¹ lg 1 järgi **tähtaja hagi põhjenduste täpsustamiseks**.

Tsiviilasjas nr 3-2-1-34-11 märkis Riigikohus, et **kohtul ei ole kohustust selgitada hagejale hagi eseme ja/või aluse muutmise vajadust, st seda, millise nõude või hagi aluste alternatiivne esitamine aitaks hagejal paremini saavutada tema soovitud eesmärki**. Näiteks ei pea kohus selgitama hagejale alternatiivse nõude esitamise võimalust olukorras, kus hageja nõuab kahju hüvitamist tulenevalt kostja õigusvastasest teost ning ta ei ole hagiavalduses tuginenud lepingu rikkumisele, kuid deliktiõiguse kohaldamine võib olla välistatud, sest kahju tekitati lepingu täitmise käigus hageja asja kahjustamisega ning see kahju ei pruugi olla hõlmatud kostja rikutud lepingulise kohustuse kaitse-eesmärgiga (VÕS § 1044 lg 2).

Eelöeldu ei tähenda aga seda, et kohus ei pea nt hagi alusena mõne olulise asjaolu märkimata jätmise korral hagejale hagi menetluse võtmisel või eelmenetluses selgitama hagi puudust ning andma hagejale TsMS § 340¹ lg 1 järgi võimaluse hagi muutmiseks või täiendamiseks. Riigikohus täi näitena olukorra, et kui hageja esitab AÕS § 80 alusel vindikatsioonihagi, kuid ei märgi hagiavalduses, et ta on hagi nõutud asja omanik ja kostja on sama asja ebaseaduslik otsene valdaja, siis peab kohus andma hagejale tähtaja, mille jooksul hageja peab kohtule teatama, kas ta peab ennast asja omanikuks ja kas kostja on asja ebaseaduslik otsene valdaja. Juhul, kui kohus rikub selles osas selgitamiskohustust, võib see olla mõjuvaks põhjuseks, mille tõttu peab kohus nõustuma hagi muutmise või täiendamisega pärast eelmenetluse lõppu. TsMS § 376 lg 1 esimesest lausest tulenevalt on pärast hagi kohtu menetluse võtmist ja kostjale kättetoimetamist võimalik muuta üksnes kas hagi eset või alust. Riigikohus märkis, et järelikult ei ole võimalik hagi muuta sellistelt, et muutuvad nii hagi ese kui ka alus, ning seega ei saa kohtu selgitamiskohustuse esemeks olla hageja esitatust erineva eseme ja alusega hagi esitamise võimalus.³⁰

Hagi tagamise taotluse puuduse kõrvaldamist on Riigikohus käsitlenud **tsiviilasjas nr 3-2-1-162-09**, milles hageja esitas **hagi tagamise taotluse** paludes seada kohtulik ühishüpoteek seitsmele kostja omandis olevale kinnisasjale. Maakohus rahuldab sellise hagi tagamise taotluse. Riigikohus märkis kõigepealt, et TsMS § 381 lg 1 p 5 kohaselt tuleb juhul, kui taotletakse kohtuliku hüpoteegi seadmist mitmele kinnisasjale korraga, **märkida hagi tagamise avalduses nõude jagunemine erinevate hüpoteegiga koormatud kinnisasjade vahel**. Sama tuleneb ka AÕS §-st 363¹. Lisaks tuleb TsMS § 378 lg 4 esimese lause kohaselt hagi tagava abinõu valikul arvestada, et kohaldatav abinõu koormaks kostjat üksnes niivõrd, kui võrd seda võib pidada hageja õigustatud huvisid ja asjaolusid arvestades põhjendatuks ning TsMS § 378 lg 4 teise lause kohaselt tuleb rahalise nõudega hagi tagamisel arvestada hagi hinda. Seega tuleb hagejal juba **hagi tagamise taotluses arvestada nimetatud sätetest tuleneva nn ületagamise keeluga**. Riigikohus rõhutas, et kohtul tuleb seda kontrollida ja

²⁹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 05.12.2012 otsus nr 3-2-1-142-12, p 37.

³⁰ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 16.05.2011 otsus nr 3-2-1-34-11, p 11.

vajaduse korral anda hagejale TsMS § 340¹ järgi tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Näitena tõi Riigikohus, et puuduste kõrvaldamise tähtaeg tuleks määrata juhul, kui hageja taotleb kohtuliku hüpoteegi seadmist kostja viiele kinnisasjale, kuid kinnisasjade väärtusest ja hageja nõude suurusest lähtudes on ilmne, et piisaks kohtuliku hüpoteegi seadmisest kahele kinnisasjale.³¹

3.4. Vajalik avaldus, kaebus või hagi esitamata

Tsiviilasjas nr 3-2-1-77-09 jättis ringkonnakohus kostja avalduse apellatsioonkaebuse esitamise tähtaja ennistamiseks läbi vaatamata, põhjendusel, et kostja lepinguline esindaja **ei esitanud koos apellatsioonkaebuse esitamise tähtaja ennistamise avaldusega apellatsioonkaebust**. Riigikohus leidis, et **ringkonnakohus oleks pidanud enne tähtaja ennistamise avalduse läbi vaatamata jätmist kohaldama TsMS § 340¹ lg 1**, kuna tegemist on sellise puudusega, mida saab kõrvaldada. Kui enne tähtaja ennistamise avalduse esitamist ei ole kohtule edastatud apellatsioonkaebust ja ka apellatsioonkaebuse esitamise tähtaja ennistamise avaldusele ei ole lisatud apellatsioonkaebust, tuleb avalduse esitajale anda TsMS § 340¹ lg 1 kohaselt tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Riigikohus lisas, et tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks võib apellatsioonkaebuse korral olla **minimaalselt vajalik tähtaeg esitamata jäänud apellatsioonkaebuse järeletoomiseks** või saatmiseks ringkonnakohtule. Nimetatud puuduste kõrvaldamise tähtaja eesmärgiks ei ole võimaldada apellatsioonkaebuse koostamist, sest apellatsioonkaebus peab olema TsMS § 67 lg 2 ja TsMS § 68 lg 2 koostoime kohaselt koostatud (hiljemalt) 14-päevase tähtaja jooksul, mis on ette nähtud tähtaja ennistamise avalduse esitamiseks. Seetõttu ei saa selline tähtaeg tavajuhul ületada 1-2 päeva.³²

Tähtaja andmist puuduste kõrvaldamiseks, kui menetlusosaline ei ole esitanud vajalikku hagi, on Riigikohus käsitlenud **tsiviilasjas nr 3-2-1-48-12**. Siin oli tegemist isaduse vaidlustamise asjaga, kus Riigikohus selgitas, et PKS § 91 lg 1 kolmandas lauses nimetatud luba³³ saab kohtult taotleda sama lõike neljanda lause järgi üksnes mees, kes on esitanud hagi, milles ta on vaidlustanud teise mehe isaduse, ning hagi, milles ta taotleb PKS § 94 alusel enda isaduse tuvastamist. Kuna loa saamise avaldust ei ole võimalik läbi vaadata lahus isaduse tuvastamise hagit, siis saab kohus neid asju menetleda üksnes koos. Riigikohus märkis, et kui avaldaja on esitanud üksnes loa saamise avalduse ja ei ole esitanud isaduse vaidlustamise ja isaduse tuvastamise hagi, on see avaldus tulenevalt TsMS § 371 lg 2 p-st 2 ja § 477 lg-st 1 õiguslikult perspektiivitu, sest selle avaldusega ei ole materiaalõigusest tulenevalt võimalik saavutada avaldusega taotletavat eesmärki. Samas on rahvastikuregistrisse kandmata mehe esitatud isaduse vaidlustamise hagi õiguslikult perspektiivikas üksnes juhul, kui sama mees esitab samal ajal enda isaduse tuvastamise hagi. Järelikult tuleb PKS § 91 lg 1 neljandas lauses sätestatud olukorras alati esitada kohtule ühiseks menetlemiseks kohtu loa saamise avaldus, isaduse vaidlustamise hagi ja isaduse tuvastamise hagi.

Riigikohus selgitas, et eelkirjeldatud olukorras **avalduse või ühe või mõlemat liiki hagi esitamata jätmise korral võib kohus TsMS § 371 lg 1 p 2 kohaldamise asemel anda hagejale TsMS § 340¹ lg 1 alusel tähtaja** puuduva avalduse, hagi või hagide esitamiseks.

³¹ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 27.01.2010 määrus nr 3-2-1-162-09, p 14.

³² Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.06.2009 määrus nr 3-2-1-77-09, p 12.

³³ PKS § 91 lg 1 kolmas ja neljas lause sätestavad, et kui lapse sünnist on möödunud rohkem kui aasta, võib enda isaduse tuvastamist taotlev mees vaidlustada teise mehe isaduse isana rahvastikuregistrisse kantud mehe ning lapse ema nõusolekul. Nimetatud nõusolekute puudumisel võib kohus lapse huve arvestades anda mõjuval põhjusel enda isaduse tuvastamist taotlevale mehele loa vaidlustada teise mehe isadus.

Juhul kui isik kohtu määratud tähtaja jooksul ei esita puuduvat avaldust või hagi, jätab kohus esitatud hagi, hagid või avalduse läbi vaatamata.³⁴

4. Maa- ja ringkonnakohtute praktika

4.1. Üldiselt puuduste kõrvaldamisest

Analüüsitud tsiviilasjadest nähtub, et maakohus kasutab aktiivselt TsMS § 340¹ lg 1 sätestatud võimalust kõrvaldada hagiavalduses esinevad puudused enne hagi menetlusse võtmist. Kõige levinumaks põhjuseks hagi käiguta jätmiseks on riigilõivu tasumata jätmine. Kuna TsMS § 340¹ lg 1 kohaselt on riigilõivu tasumata jätmine selline puudus, mida saab kõrvaldada ja mille kõrvaldamata jätmisel tuleb hagi jätta TsMS § 371 lg 1 p 10 alusel menetlusse võtmata, ei ole käesolevas analüüsis käsitletud neid tsiviilasju, kus lisaks muudele menetlusdokumendi puudustele oli tasumata ka riigilõiv.

Käiguta jätmise määruuses peab kohus ära märkima konkreetse puuduse ja selgitama, kuidas seda kõrvaldada. Samuti peab kohus nimetama tähtaja puuduse kõrvaldamiseks ja selgitama, milline on tagajärg, kui puudust tähtajaks ei kõrvaldata. Teatud juhtudel on asjakohane soovitada menetlusosalisel pöörduda õigusteadmistega isiku poole või selgitada menetlusabi taotlemise korda. Analüüsitud lahenditest nähtus, et kõige levinumaks puuduste kõrvaldamise tähtajaks on 14 päeva. Seda nii sisuliste puuduste korral (nõue ei ole selge, asjaolud välja toomata) kui ka vormiliste puuduste korral (puudub allkiri, volikiri). Kõige pikemaks tähtajaks määras kohus 20 päeva ja kõige lühemaks tähtajaks 7 päeva. Viimast ka juhul, kus kohus heitis hagejale ette hagi eseme ja/või aluse ebaselgust. 7 päevane tähtaeg on ilmselt liiga lühike hagi eseme ja aluse selgitamiseks. Erialakirjanduses on viidatud, et sellisel juhul peaks tähtaeg olema vähemalt 21 päeva. Lühike tähtaeg on õigustatud näiteks juhtudel, kus puuduseks on allkirja või volikirja puudumine. Esines ka neid tsiviilasju, kus kohus jättis korduvalt hagiavalduse käiguta ja ka neid, kus kohus pikendas menetlusosalise soovil puuduste kõrvaldamise tähtaega.

Puuduste kõrvaldamata jätmisel on menetlusest keeldumise alustena märgitud nii TsMS § 340¹ lg 2 kui ka sama paragrahvi koosmõjus § 371 lg 1 p-ga 9. TsMS § 371 lg 1 p 9 sätestab, et kohus ei võta hagiavaldust menetlusse, kui hagiavaldusel ei ole pädeva isiku allkirja või on rikutud muid olulisi hagiavalduse vorminõudeid. Seda, mis on olulised hagiavalduse vorminõuded, on kohtud defineerinud erinevalt. Näiteks on maakohtud leidnud, et oluliseks vorminõude rikkumiseks on nii ebaselge nõue, hagiavalduse puudulikud asjaolud, kui ka see, et hagiavaldusele ei ole lisatud tõendeid. Samas on ringkonnakohus leidnud, et tõendite esitamata jätmine ei ole selline hagiavalduse vorminõude rikkumine, mis tooks kaasa menetlusse võtmisest keeldumise. Harvem on jätetud hagi menetlusse võtmata puuduste kõrvaldamata jätmisel õigusliku perspektiivituse tõttu ehk siis TsMS § 371 lg 2 p 1 või 2 alusel. Samas on ringkonnakohus leidnud, et kui esinevad puudused hagi aluses, võivad need kaasa tuua hagi menetlusse võtmisest keeldumise üksnes sisulisel kaalutlusel vastavalt TsMS § 371 lg 2. Järgnevates alapeatükkides on uuritud hagi menetlusse võtmata jätmist erinevate puuduste korral.

³⁴ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 23.05.2012 määrus nr 3-2-1-48-12, p 17.

4.2. Ebaselge hagi ese

TsMS § 363 lg 1 p 1 kohaselt tuleb hagiavalduses lisaks menetluskohustuste muudele andmete märkida hageja selgelt väljendatud nõue (hagi ese). Hagi ese on hageja protsessuaalne taotlus, milles taotletakse kohtult millegi väljamõistmist või tuvastamist ning mille kohta võtab kohus seisukoha kohtuotsuse resolutsioonis. Hagi esemeks on seega kohtuotsuse resolutsioonis esitatud nõuded. Nõue peab olema esitatud selliselt, et seda saaks ka hagi rahuldamise korral täita ning seetõttu esitatakse haginõudele samad kriteeriumid mis kohtuotsuse resolutsioonile.³⁵

Maakohtud rakendavad aktiivselt puuduste kõrvaldamise võimalust juhul, kui nõue ei ole selge. Puuduste kõrvaldamata jätmisel jäetakse paljudel juhtudel hagi menetlusse võtmata. Menetlusest keeldumise alusena märgitakse kas ainult TsMS § 340¹ lg 2 või sama paragrahv koosmõjus TsMS § 371 lg 1 p-ga 9. Harvemad on juhud, kus kohus jätab ebaselge nõude puhul hagi menetlusse võtmata TsMS § 371 lg 2 alusel. Käesolevas analüüsis on vaadeldud eelkõige neid tsiviilasju, kus maakohtu menetlusse võtmata jätmise määrus on edasi kaevatud ringkonnakohtusse.

Ringkonnakohus on tsiviilasjas nr 2-11-44089 leidnud, et hagi menetlusse võtmisest keeldumiseks annab aluse **üksnes taoline nõude ebaselgus**, mis on ühtlasi käsitletav hagiavalduse vorminõude rikkumisena TsMS § 371 lg 1 p 9 tähenduses või mis võimaldab pidada haviga taotletavat eesmärki saavutamatuks TsMS § 371 lg 2 p-des 1 või 2 märgitud alustel. Antud asjas esitati hagi aiandusühistu üldkoosoleku otsuste vaidlustamiseks. Maakohus jättis hagi käiguta märkides, et hageja nõue ei ole selge, kuivõrd esile ei ole eraldi toodud milliseid otsuseid ta vaidlustab. Kohus selgitas, et hagejal tuleb täpselt esile tuua vaidlustatud otsused ning millistele alustele tuginedes on hageja leidnud, et need on tühised. Samuti on hageja märkinud avalduse päisesse nõudena üldkoosoleku protokoll/otsuste kehtetuks tunnistamise nõude, kuid hagiavalduse resolutsioonis on hageja märkinud, et palub tuvastada üldkoosolekul vastuvõetud otsuste tühisus. Hageja kohtu hinnangul puudusi ei kõrvaldanud ja maakohus jättis hagi menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 alusel. Maakohus leidis, et sellise nõudega hagiavaldus ei vasta TsMS §-des 363 lg 1 ja 338 sätestatud menetluskohustuste ja hagiavalduse sisu ja vorminõuetele. Maakohus märkis, et juhindub hagi menetlusse võtmisest keeldumisel tsiviilasjas 2-11-11809 avaldatud ringkonnakohtu seisukohast, et kui maakohus on jätnud hagiavalduse selles esinevate oluliste puuduste tõttu käiguta ja määranud tähtaja puuduste kõrvaldamiseks ning hageja täiendavalt esitatud dokumendiga puuduseid ei kõrvalda ja hagiavaldus on jätkuvalt esitatud oluliste puudustega, siis on maakohtul õigus jätta hagiavaldus hagiavalduse sisu ja vorminõuete rikkumise tõttu menetlusse võtmata.³⁶

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse märkides, et **hagi menetlusse võtmisest keeldumise alused on ammendavalt sätestatud TsMS § 371 lõigetes 1 ja 2 ning ainuüksi TsMS § 340¹ lg 2 selleks alust ei anna**. Ringkonnakohus selgitas, et tsiviilasjas 2-11-11809, millele maakohus viitas, tugines maakohus hagi menetlusse võtmata jätmise alusena TsMS § 371 lg 1 p-le 9. **Sellest erinevalt ei ole maakohus käesolevas asjas tuginenud ühelegi TsMS §-s 371 märgitud alusele**. Samuti ei nähtu maakohtu määrusest, et antud asjas oleks maakohus pidanud nõuet nii ebaselgeks, nagu see oli viidatud tsiviilasjas. Ringkonnakohus märkis, et antud tsiviilasjas on hagi ese selle menetlusse võtmiseks piisavalt selge.

³⁵ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 10.10.2007 otsus nr 3-2-1-53-07, p 14.

³⁶ Harju maakohtu 24.10.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-11-44089.

Täpsustatud hagiavaldusest nähtub, et hageja on selgelt märkinud, et palub tuvastada 19. juuni 2011. a üldkoosoleku otsuste tühisuse. Sellest tuleneb ühemõtteliselt hageja soov vaidlustada kõik nimetatud kuupäeval toimunud üldkoosolekul vastu võetud otsused. Ringkonnakohus lisas, et kui kohus peabki vajalikuks, et hageja oma nõuet mingis osas täpsustaks või selgitaks, siis annab selleks võimaluse TsMS § 392 lg 1 p 1, mille kohaselt muuhulgas selgitab kohus eelmenetluses eelkõige välja hageja nõuded.³⁷

Eelmises kaasuses viidatud **tsiviilasjas nr 2-11-11809** esitati kohtule kaebusena pealkirjastatud võõrkeelne dokument, millest ei selgunud hageja selgelt väljendatud nõue, samuti ei olnud hageja märkinud isikut, kelle vastu on hagi suunatud. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta ja määras tähtaja eestikeelse hagiavalduse esitamiseks, milles täpsustaks nõuet, hagi aluseks olevaid asjaolusid ja menetlusosaliste andmeid. Hageja esitas küll erinevaid dokumente, kuid kohtu hinnangul puuduseid ei kõrvaldanud ja maakohus jättis avalduse menetlusse võtmata TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel märkides, et hagiavaldus on esitatud oluliste puudustega ega vasta seaduses ettenähtud nõuetele.³⁸ Ringkonnakohus nõustus, et hagiavaldus on esitatud selliste puudustega, mis **takistavad avalduse menetlusse võtmist**. Seetõttu oli maakohtul õigus jätta hagiavaldus TsMS §-des 363 lg-s 1 ja 338 sätestatud menetluskohustuste ja hagiavalduse sisu ja vorminõuete jätkuva rikkumise tõttu ning TsMS § 340¹ lg 2 alusel menetlusse võtmata.³⁹

Ebaselge nõudega oli tegemist ka **tsiviilasjas nr 2-12-16205**, milles esitas hageja kolme kostja vastu hagi võlgnevuse nõudes. Maakohus andis hagejale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks, kuna maakohtu hinnangul ei olnud võimalik aru saada, milliste summade väljamõistmist, kellelt ja millises ulatuses hageja soovib. Maakohus jättis TsMS § 340¹ lg 2 alusel hagi menetlusse võtmata põhjendusega, et hageja ei ole kõrvaldanud kõiki maakohtu määruses osundatud puuduseid. Hageja esitas küll nõude täpsustuse, kuid maakohus leidis, et hageja ei ole kohtu juhiseid järginud ega nõude kujunemist täpsemalt selgitanud. Maakohus märkis, et rikutud on TsMS § 371 lg 1 p-s 9 nimetatud hagiavalduse vorminõudeid, kuivõrd hageja nõue ei ole jätkuvalt selge. Maakohus rõhutas, et kuna kostjatel on kohustus esitada hagile vastuväited, siis peab menetlusse võetud nõue olema kõigile arusaadav, et kostjatel oleks võimalik hagile sisulisi vastuväiteid esitada.⁴⁰

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse märkides taaskord, et TsMS § 340¹ lg 2 ei sätesta iseseisvat alust hagiavalduse menetluse võtmisest keeldumiseks. Ringkonnakohus lisas, et **puuduse kõrvaldamata jätmise tõttu saab keelduda avalduse menetlusse võtmisest ainult siis, kui puudus ei võimalda avalduse menetlemist**. Ringkonnakohus ei nõustunud maakohtu seisukohaga, et antud asjas on rikutud muid olulisi hagiavalduse vorminõudeid (TsMS § 371 lg 1 p 9), kuivõrd hageja nõue ei ole jätkuvalt selge. **Nõude selgus puudutab hagiavalduse sisu ja tegemist ei saa sellisel juhul olla hagiavalduse vorminõude rikkumisega**. Ringkonnakohus ei nõustunud ka sellega, et antud juhul on tegemist niivõrd ebaselge nõudega, mida ei ole võimalik menetleda. Kuna tegemist on konkreetsete rahasummade nõudega, siis ei saa hagi ese olla ebaselge. Hageja on näidanud, millist summat, millistelt kostjalt ja milliste lepingute alusel ta soovib, samuti esitanud intresside ja viiviste arvestused. Ringkonnakohus heitis maakohtule ette ka seda, et maakohus ei ole keeldumise määruses märkinud, mis talle konkreetset arusaamatuks jääb.⁴¹

³⁷ Tallinna ringkonnakohtu 12.12.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-11-44089.

³⁸ Harju maakohtu 19.04.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-11-11809.

³⁹ Tallinna ringkonnakohtu 13.09.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-11-11809.

⁴⁰ Harju maakohtu 30.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-16205.

⁴¹ Tallinna ringkonnakohtu 03.07.2012 määrus nr 2-12-16205.

Tsiviilasjas nr 2-13-6215 andis maakohus tähtaja avalduses esinevate puuduste kõrvaldamiseks leides, et nõue on ebaselge, kuna kohtule esitatud avaldus on pealkirjastatud kui kaebus kohtutäituri otsuse peale, ent avalduse lõpus on nõudeks märgitud täitemenetluse peatamine TMS § 19 alusel. Avaldaja määratud tähtajaks puuduseid ei kõrvaldanud ja maakohus keeldus kaebuse menetlusse võtmisest TsMS § 340¹ lg 2 ja § 371 lg 1 p 9 alusel. Maakohus märkis keeldumise määruks, et avalduses esinevad puudused on niivõrd ulatuslikud, et avalduse menetlusse võtmine ning menetluse kestel avaldaja nõude täpsustamine ei ole mõistlik. Avaldusest ei ole võimalik üheselt aru saada, mida avaldaja soovib, kas ta vaidlustab kohtutäituri otsust või taotleb täitemenetluse peatamist, ning vaatamata kohtu antud selgetele juhistele ei ole avaldaja oma nõuet täpsustanud.⁴²

Ringkonnakohus ei nõustunud maakohu hinnanguga, et antud juhul esineb menetlusse võtmisest keeldumise alus. Ringkonnakohus märkis, et avaldaja on kohtule esitanud kaebuse kohtutäituri otsuse peale ja sellisena tuli kohtul seda ka käsitleda. Asja materjalidesse süvenemisel oleks ka maakohule avalduse sisu saanud selgeks, kuna toimikusse lisatud kohtutäituri otsuses on kajastatud kogu võlgniku kaebus tervikuna ja selgesti, millest nähtuvad kõik avaldaja etteheited kohtutäituri tegevusele. Ringkonnakohus leidis, et asjaolu, et avaldaja on taotlenud vaidlusalusel kaebuses ka täitemenetluse peatamist, ei muuda kaebust ebaselgeks. Sellest nähtuvalt ei olnud maakohul takistusi kaebuse sisuliseks läbivaatamiseks. Ringkonnakohus rõhutas, et **asjaolu, et kohus jättis kaebuse puuduste tõttu käiguta ning määras tähtaja nende kõrvaldamiseks, ei anna otsust alust keelduda puuduste kõrvaldamata jätmisel kaebuse menetlusse võtmisest.** Ringkonnakohus kordas jällegi seisukohta, et keeldumise alused on sätestatud TsMS §-s 371 ja TsMS § 340¹ lg-st 2 ei tulene iseseisvat võimalust keelduda avalduse menetlusse võtmisest. Avalduse menetlusse võtmisest võib kohus keelduda vaid juhul, kui esineb selline puudus, mis takistab avalduse menetlemist. Praegusel juhul ei ole avaldusel sellist puudust.⁴³

Tsiviilasjas nr 2-12-31516 esitas hageja hagiavalduse, milles esitas järgmiselt sõnastatud nõude: „raha tagastamist, mis on hageja poolt makstud, üldsummas 250 eurot ning kuna kostja oli teinud oma tööd ebakorrektselt, mille tõttu hageja sai kannatada moraalselt kui ka psüühiliselt, välja mõista kostjalt tekitatud moraalse, vaimse ja halva kohtlemise eest“. Maakohus jättis hagi käiguta ning andis hagejale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks korrektse hagiavalduse esitamiseks, kus on märgitud hageja selged nõuded, nõude aluseks olevad asjaolud ning tõendid, millega hageja oma väiteid tõendab. Hageja esitas kohtule erinevaid dokumente, kuid ei esitanud arusaadavat selgitust selle kohta, millisel alusel ning mida hageja kostjalt nõuab. Seetõttu asus maakohus seisukohale, et hagi alus ning ese ei ole selged ning jättis hagi TsMS § 340¹ lg 2 alusel menetlusse võtmata.⁴⁴

Ringkonnakohus tühistas maakohu määruse märkides, et täpsustatud hagiavaldusest selgub, et hageja soovib kostjalt kui töövahendajalt endale tekitatud varalise kahju hüvitamist summas 250 eurot ning mittevaralise kahju eest õiglast hüvitist kohtu äranägemisel. Seega on hageja nõue asja menetlusse võtmiseks piisavalt selge. Ringkonnakohus selgitas, et nõude õigusliku aluse märkimist ei saa hagejalt kui ilma juriidiliste eriteadmisteta isikult nõuda. Hageja **nõude asjaolude täpsustamiseks võib maakohus vajadusel TsMS § 392 lg-st 3 tulenevalt enne asja menetlusse võtmise otsustamist hageja isiklikult ära kuulata** ning teda küsitleda. Ringkonnakohtu hinnangul raskendab hagiavaldusest aru saamist ja selle menetlemist asjaolu,

⁴² Harju maakohu 06.03.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-13-6215.

⁴³ Tallinna ringkonnakohtu 13.05.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-13-6215.

⁴⁴ Tartu maakohu 13.09.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-31516.

et hagiavalendus on koostatud grammatiliselt vigases eesti keeles. Samas ei ole maakohus sellele käiguta jätmise määrukses viidanud. Ringkonnakohus märkis, et enne avalduse menetlusse võtmise otsustamist peab maakohus andma hagejale täiendava tähtaja grammatiliselt korrektses eesti keeles oleva hagiavalduse esitamiseks. Samuti juhtis ringkonnakohus tähelepanu sellele, et ebakorrektselt on tõlgitud ka toimikus olevad dokumentaalsed tõendid ning hagejale tuleb käiguta jätmise määrukses selgitada võimalust saada menetlusabi dokumentide tõlgete esitamiseks.⁴⁵

Ringkonnakohus on piisavalt selgeks lugenud kaebuses esitatud nõude ka tsiviilasjas nr 2-10-42096. Antud asjas keeldus maakohus määruskaebuse menetlusse võtmisest TsMS § 340¹ lg 2 alusel, põhjendusega, et määruskaebus ei vasta TsMS § 662 lg 1 p 3 nõuetele. Ringkonnakohus tühistas maakohtu määrukses märkides, et määruskaebuses on avaldaja sõnastanud oma nõude alljärgnevalt: „Minu eesmärk on tunnistada kohtutäituri tegevus õigusvastaseks ja menetluskulud jätta mitte minu kanda“. Ringkonnakohus leidis, et eeltoodu on piisavalt selge, et aru saada kaebaja soovist, et rahuldataks tema kaebus kohtutäituri tegevuse peale ja menetluskulud jäetakse teiste menetlusosaliste kanda. Seega on kaebaja nõue esitatud piisava selgusega ja maakohtul ei olnud vajadust, et anda TsMS § 340¹ lg 1 järgi kaebajale selles osas tähtaega puuduste kõrvaldamiseks.⁴⁶

Tsiviilasjas nr 2-12-13783 jättis maakohus hagiavalduse käiguta ning anda hagejale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks leides, et hagiavaldusest ei ole võimalik välja lugeda hageja nõuet ja selle aluseks olevaid asjaolusid. Kohus kohustas hagejat esitama kohtule hagiavalendus, millest oleks võimalik loogiliselt aru saada, millist konkreetset eesmärki hageja saavutada soovib, kelle vastu on nõue esitatud ja miks. Samuti tuleb hagejal selgitada ja viidata, mida hageja hagi lisatud tõenditega tõendada soovib. Kohus hoiatas, et kui hageja puuduseid tähtjaks ei kõrvalda, siis jäetakse hagi menetlusse võtmata. Hageja puuduseid ei kõrvaldanud ja kohus leidis, et esitatud hagiavalendus ei vasta TsMS § 363 lg 1 sätestatud hagiavalduse vorminõuetele ning selles ei ole esitatud selget nõuet, mida kohus lahendada saaks, mistõttu keeldus kohus TsMS § 340¹ lg 2 ning § 371 lg 1 p 9 alusel hagi menetlusse võtmisest.⁴⁷

Nõude ebaselguse tõttu on kohtud jätnud hagiavalduse menetlusse võtmata ka **TsMS § 371 lg 2** alusel. Näiteks **tsiviilasjas nr 2-12-21846** jättis kohus hagiavalduse kaks korda käiguta kohustades hagejaid täpsustama oma nõudeid ning kostjate solidaarvastutuse alust. Kohus selgitas, et kuna nii hagejaid kui kostjaid on mitu, tuleb hagiavalduses mõlema hageja nõuded mõlema kostja suhtes selgelt välja tuua. Nõuded tuleb esitada nii, et nendest nähtuks, mida kumbki hageja kummaltki kostjat nõuab. Kohtu poolt määratud tähtjaks hagejad puudusi ei kõrvaldanud ja kohus keeldus TsMS § 340¹ lg 2 ja § 371 lg 1 p 9 ja lg 2 p 2 alusel hagiavalduse menetlusse võtmisest. Kohus märkis, et kuivõrd hagiavalduses esitatud asjaolud ei vasta nõudele ning hageja II ei ole hagiavalduses üldse nõuet esitanud, ei vasta hagiavalendus TsMS § 363 lg 1 sätestatud nõuetele. Samuti ei ole hagejatel kohtu hinnangul hagiavalduses kirjutatud asjaoludest lähtudes võimalik nõudeks olevat eesmärki saavutada.⁴⁸

Tsiviilasjas nr 2-12-4408 esitas hageja hagiavalduse, milles palus tuvastada kostja osakapital. Maakohus leidis, et hagi on esitatud puudustega ja andis hagejale puuduste kõrvaldamiseks tähtaja selgitades, et hagiavalduse resolutsioon peab olema selgelt arusaadav ja täidetav.

⁴⁵ Tartu ringkonnakohtu 23.11.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-31516. Asja uuel läbivaatamisel maakohtus hageja puuduseid ei kõrvaldanud ja maakohus jättis hagi menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 alusel.

⁴⁶ Tallinna ringkonnakohtu 13.04.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-10-42096.

⁴⁷ Harju maakohtu 06.06.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-13782.

⁴⁸ Harju maakohtu 24.09.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-21846.

Maakohus märkis, et äriseadustik ei sätesta kohtu kohustust tuvastada osaühingu osakapitali suurust, vaid nimetatu kuulub äriühingu juhatuse pädevusse. Seega tuleb hagejal täpsustada, mis alusel hageja palub tuvastada kostja osakapitali suurus. Hageja esitas hagiavalduse täpsustuse, kuid kohtu hinnangul kõrvaldas hageja puudused ainult osaliselt, nõude ning asjaolude osas on puudused jätkuvalt kõrvaldamata. Maakohus leidis, et antud kujul on hageja nõue perspektiivitu ning ei kuulu kohtu pädevusse ja keeldus TsMS § 340¹ lg 2 alusel hagi menetlusse võtmast.⁴⁹

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse märkides taaskord, et hagi menetlusse võtmisest keeldumise alused on ammendavalt sätestatud TsMS §-s 371, millele kohus praegusel juhul ei ole tuginenud. Maakohtu määrusest nähtuvalt on maakohus, rääkides hagi perspektiivisest, mõelnud ilmselt TsMS § 371 lg-st 2 tulenevat võimalust keelduda teatud juhtudel hagiavalduse menetlusse võtmisest. Selle sättega on kohtule antud õigus keelduda võtmast menetlusse hagi, mille kaudu ei ole hagejal võimalik soovitud eesmärki saavutada. Ringkonnakohus leidis, et antud juhul ei ole maakohus neid asjaolusid tuvastanud. Ebaõige on maakohtu järeldus, et hagi ei kuulu kohtu pädevusse. Seadusest tulenevalt on maakohus pädev tsiviilvaidlusi lahendama ja TsMS § 368 lg 1 kohaselt võib hageja esitada hagi õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks, kui tal on sellise tuvastamise vastu õiguslik huvi. Kui maakohus leiab jätkuvalt, et hagi menetlusse võtmisest tuleb keelduda, peab ta oma seisukohta seaduse kohaselt ka põhjendama. **TsMS § 371 lg 2** kohaldamisel tuleb kohtul kindlasti arvestada, et selle sätte peamine **eesmärk on vältida pooltele kulutuste tekitamist sellise hagi menetlemisega, mille rahuldamiseks ei ole mingit õiguslikku alust.** TsMS § 371 lg-st 2 tuleneval alusel hagi menetlusse võtmisest keeldumisel on kohtul **kõrgendatud põhjendamis- ja kaalumiskohustus** ning hagiavalduse menetlusse võtmisest keelduda võib alles pärast määruse TsMS § 465 lg 2 nõuete kohast põhjendamist. Kindlasti peab maamäärus sisaldama põhjendusi, mille alusel kohus otsustas hagiavalduse menetlusse võtmata jätta.⁵⁰

Tsiviilasjas nr 2-12-37714 jättis maakohus hagi menetlusse võtmata TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel. Antud asjas esitas hageja tuvastushagi. Maakohus keeldus ilma puuduste kõrvaldamiseks tähtaega andmast hagiavalduse menetlusse võtmisest TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel, kuna hageja ei olnud taotlenud maakohtule esitatud hagi tuvastada, et mingil konkreetsel viisil täitedokumenti täites saab selle lugeda täidetuks. Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse leides, et hagejal on hagi esitamiseks õiguslik huvi olemas, kuivõrd tsiviilasjas nr 2-11-46165 tehtud kohtuotsuse alusel on algatatud täitemenetlus ning täitemenetluses on tekkinud vaidlus võlgniku ja sissenõudja vahel selle üle, kuidas täitmine peab toimuma. Ringkonnakohus märkis, et juhul, kui maakohus jääb asja uuel läbivaatamisel endiselt oma seisukohale, on tal õigus tulenevalt TsMS §-st 340¹ anda hagejale tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks ja hagi selgitamiseks, kuid ebaõige on keelduda maakohtu poolt nimetatud alusel hagiavalduse menetlusse võtmisest TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel.⁵¹

⁴⁹ Harju maakohtu 01.02.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-4408.

⁵⁰ Tallinna ringkonnakohtu 18.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-4408.

⁵¹ Tartu ringkonnakohtu 12.11.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-37714.

4.3. Puudused hagi aluses, tõendid esitamata

Hagiavalduses tuleb märkida ka hagi alus ja tõendid. TsMS § 363 lg 1 p 2 kohaselt moodustavad hagi aluse nõude aluseks olevad faktilised asjaolud. Hagi aluseks on need asjaolud, mille tuvastamisega seob hageja oma materiaalõiguse normile rajatud nõude.⁵² Tõendid kinnitavad hagi aluseks olevaid asjaolusid ning TsMS § 363 lg 1 p 3 kohaselt tuleb hagiavalduses konkreetselt viidata, millist asjaolu millise tõendiga soovitakse tõendada. Puudulikud või ebaselged asjaolud, samuti tõendite esitamata jätmise, on samuti levinud põhjuseks, miks hagiavaldus jäetakse käiguta. Kui puuduseid ei kõrvaldata, siis pigem jäetakse hagi menetlusse võtmata. Menetlusse võtmise alusena märgitakse nii TsMS § 340¹ lg 2 kui ka TsMS § 371 lg 1 p 9. Harvem kasutatakse alusena TsMS § 371 lg 2.

Ringkonnakohus pigem ei toeta maakohu seisukohta, et puudulik hagi alus ja tõendite esitamata jätmise on hagiavalduse vorminõude oluline rikkumine, mis toob endaga kaasa menetlusse võtmisest keeldumise TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel. Näiteks on ringkonnakohus **tsiviilasjas nr 2-11-44089** öelnud, et kui esinevad puudused hagi aluses, siis võivad need kaasa tuua hagi menetlusse võtmisest keeldumise üksnes sisulistel kaalutlustel vastavalt TsMS § 371 lg 2 mitte TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel.⁵³ Mitmes lahendis on ringkonnakohus ka rõhutanud, et tõendite esitamata jätmise ei anna alust keelduda hagiavalduse menetlusse võtmisest. Nõude tõendamine on hageja õigus ja nõude tõendamata jätmisel jäetakse hagi rahuldamata.

Tsiviilasjas nr 2-12-11607 esitas hageja hagi abielu lahutamise nõudes. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta põhjendusel, et hageja on esitanud ainult abielu lahutamise eeldused, kuid ei ole neid väiteid põhistanud TsMS § 235 sätestatud viisil. Kohus kohustas hagejat selgitama, miks poolte kooselu ei ole võimalik taastada, mis põhjustas abikaasade lahuselamise koheselt peale abielu sõlmimist ja esitama kostja dokumentaalse kinnituse, et ka tema soovib poolte abielu lahutada. Hageja kohtu määratud tähtjaks puuduseid ei kõrvaldanud ja maakohus jättis hagi TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel menetlusse võtmata.⁵⁴

Ringkonnakohus tühistas maakohu määruse leides, hagiavalduses hageja poolt esitatud faktilised asjaolud (kostja lahkus 2000. a elama Venemaale, sellest ajast elavad pooled lahus, nende abielusuhted on pöördumatult lõppenud, hageja ei soovi kooselu jätkata ja ka kostja on avaldanud soovi see lahutada) on piisavad, et mõista, millisel põhjendusel soovib hageja abielu lahutada ehk millistel faktilistel asjaoludel tema nõue põhineb. Ringkonnakohus rõhutas, et TsMS § 371 lõigetes 1 ja 2 sätestatud ammendavad alused hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumiseks **ei võimalda jätta hagi menetlusse võtmata põhjendusel, et hagi ei ole tõendatud**, sealhulgas, et hagiavaldusele ei ole lisatud tõendeid, mis hagiavalduses märgitud asjaolusid tõendaksid.⁵⁵

Tsiviilasjas nr 2-12-30482 esitati hagi korteriühistu üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamiseks. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta kuna MTÜS § 24 lg 3 järgi võib mittetulundusühingu liige, kes otsuse tegemisel osales, otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda üksnes juhul, kui ta on lasknud protokollida oma vastuväite otsusele. Koosoleku protokollist aga ei nähtu hagejapoolset vastuväite esitamist üldkoosoleku otsusele, mille kehtetuks tunnistamist hageja taotleb. Kuivõrd kohtule peab enne hagi menetlusse võtmist olema selge,

⁵² Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 07.04.2010 otsus nr 3-2-1-18-10, p 10.

⁵³ Tallinna ringkonnakohtu 12.12.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-11-44089.

⁵⁴ Harju maakohu 08.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-11607.

⁵⁵ Tallinna ringkonnakohtu 01.06.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-11607.

et ei eksisteeri mingeid TsMS §-s 371 nimetatud hagi menetlusse võtmisest keeldumise aluseid, peab hageja põhistama kohtule oma nõude esitamise õigust. Hageja määratud tähtjaks puudust ei kõrvaldanud ja maakohus keeldus TsMS § 340¹ lg 2 alusel hagiavaldust menetlusse võtmast.⁵⁶

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse rõhutades taaskord, et TsMS § 340¹ ei sätesta iseseisvat alust avalduse menetluse võtmisest keeldumiseks. Kohus saab keelduda avalduse menetlusse võtmisest ainult sellise puuduse kõrvaldamata jätmise tõttu, mis ei võimalda avalduse menetlemist. Määruskaebuses on hageja viidanud, et vastuväited esitati, kuid need jäeti koosoleku protokollija poolt pahatahtlikult kirja panemata. Oma väiteid soovib hageja tõendada tunnistajate ütlustega, seega on tegemist tõendite esitamise ja neile hinnangu andmisega. **Tõendite esitamata jätmine ei anna alust keelduda hagiavalduse menetlusse võtmisest.**⁵⁷

Sama põhimõtet on ringkonnakohus rõhutanud ka **tsiviilasjas nr 2-12-6961**. Ringkonnakohus märkis antud asjas, et **nõude tõendamine on hageja õigus ja nõude tõendamata jätmisel jäetakse hagi rahuldamata**. Taaskord rõhutas ringkonnakohus ka põhimõtet, mille kohaselt ei sätesta TsMS § 340¹ lg 2 avalduse menetlusse võtmisest keeldumise alust. Antud tsiviilasjas jättis maakohus hagi käiguta märkides, et hageja ei ole hagiavaldusele lisanud dokumente, mis kinnitaksid nõude mittetunnustamist ning vastuväidete esitamist. Kuna hageja tõendeid ei esitanud jättis maakohus hagi menetlusse võtmata viidates TsMS § 340¹ lg-le 2.⁵⁸

Tsiviilasjas nr 2-12-5219 nõustus aga ringkonnakohus, et maakohtul oli alus jätta hagiavaldus menetlusse võtmata. Antud asjas jättis maakohus hagiavalduse menetlusse võtmata põhjendusel, et hagiavaldus ei vasta TsMS nõuetele kuna hageja ei ole märkinud, milliseid hagis esitatud asjaolusid ta millise tõendiga tõendada soovib. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta, pikendas hageja soovil puuduste kõrvaldamise tähtaega, aga hageja puuduseid ei kõrvaldanud. Maakohus keeldus hagi menetlusse võtmisest TsMS § 340¹ lg 2 alusel kuna tähtaegselt nõuetekohast avaldust esitatud ei olnud.⁵⁹

Ringkonnakohus jättis maakohtu määruse muutmata ja leidis, et **maakohtul oli õigus keelduda hagiavalduse menetlusse võtmisest**, kuna hageja ei täitnud kohtu nõudeid. Määruskaebuses esitatud põhjendustest nähtuvalt ei saanud hageja postitada nõuetekohast hagiavaldust tähtaegselt tervisliku seisundi tõttu. Samas ei ole hageja ringkonnakohtu arvates sellekohast väidet usaldusväärselt põhistanud ning seetõttu puudub ka alus määruskaebuse rahuldamiseks. Hageja esitas küll maakohtule erinevaid dokumente, kuid ei kõrvaldanud sellega hagiavalduses esinenud puudusi. Seega ei ole õige määruskaebuses esitatud väide, mille kohaselt ei saanud hageja tervisliku seisundi tõttu liikuda ja seetõttu jäi nõuetekohane hagiavaldus tähtaegselt esitamata. Väidetavat nõuetekohast hagiavaldust ei ole hageja lisanud ka määruskaebusele. Kuna maakohus jättis hagiavalduse menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 alusel on hagejal võimalik uuesti kohtusse pöörduda (eeldades, et hagiavaldus vastab TsMS § 363 lg-s 1 sätestatud nõuetele).⁶⁰

Järgnevalt veel mõned näited, kus maakohus on jätnud hagi menetlusse võtmata põhjusel, et hagiavalduses kirjeldatud asjaolud on puudulikud või ei ole esitatud tõendeid. **Tsiviilasjas nr**

⁵⁶ Harju maakohtu 02.10.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-30482.

⁵⁷ Tallinna ringkonnakohtu 21.11.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-30482.

⁵⁸ Tallinna ringkonnakohtu 18.06.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-6961.

⁵⁹ Viru maakohtu 20.03.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-5219.

⁶⁰ Tartu ringkonnakohtu 19.04.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-5219.

2-12-24686 esitas hageja tuvastushagi, milles palus tuvastada õigus vallata kinnisasja. Hagiavalduse kohaselt tulenes hageja õigus kinnisasja vallata hageja ja tema abikaasa, kes on kinnisasja endine omanik, vahel sõlmitud kokkuleppest, mille kohaselt oli hagejal õigus kasutada suvilat 10 aastat tingimusel, et hageja aitab suvilat korrastada, teha vajalikke remonditöid ning paigaldada uus katus. Hageja hinnangul on kokkuleppe näol tegemist eluruumi üürilepinguga, mis jääb samadel tingimustel kehtima ka kinnisasja sundvõõrandamise puhul. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta kohustades hagejat TsMS § 363 lg 1 p 2 alusel välja tooma kõik hagi aluseks olevad asjaolud: hagiavalduses mainitud täitemenetluse asjaolud (täiteasja number, täitemenetluse osalised, milliseid toiminguid on kohtutäitur täitemenetluses teinud ja kuidas on hageja täitemenetlusega seotud); miks leiab hageja, et kokkuleppe näol on tegemist eluruumi üürilepinguga; ning milline hageja õiguslik huvi tuvastushagi esitamiseks (TsMS § 368 lg 1). Kohus märkis, et TsMS § 363 lg 1 p 3 alusel tuleb hagejal lisada hagiavaldusele tõendid, mis kinnitavad hagi aluseks olevaid asjaolusid, viidates konkreetset, millist asjaolu millise tõendiga tõendada soovitakse. Kohus lisas, et tõendite esitamine on hageja ülesanne ja kohus ei pea koguma hagejale olulisi tõendeid teiste tsiviilasjade materjalide hulgast. Hageja puuduseid ei kõrvaldanud ja kohus keeldus hagiavalduse menetlusse võtmisest.⁶¹

Tsiviilasjas nr 2-12-13840 esitas hageja krediidasutuse vastu varalise ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude. Kohus jättis hagi käiguta kohustades hagejat viitama konkreetset, millist asjaolu millise hagiavaldusele lisatud tõendiga tõendada soovitakse. Kohus palus hagejal konkreetset välja tuua, millistel kuupäevadel millised summad on väidetavalt hageja kontolt kaduma läinud ning, milles seisnes tema füüsiline või hingeline valu või kannatus seoses raha kadumisega. Hageja puuduseid ei kõrvaldanud ja kohus jättis hagi TsMS § 340¹ lg 2 ja 371 lg 1 p 9 alusel menetlusse võtmata. Maakohus märkis keeldumise määruks, et hagiavalduses esinevad puudused on niivõrd ulatuslikud ning hagi aluseks olevad asjaolud niivõrd puudulikult välja toodud, et sellisel viisil vormistatud ning esitatud hagi ei ole võimalik ega ka menetlusökonoomikast lähtudes mõistlik menetlusse võtta. Kohus lisas, et **TsMS § 2 mõttega ei ole kooskõlas see, et kohus võtab menetlusse ebaselge hagi ning hakkab siis menetluse kestel hagi aluseks olevaid asjaolusid täpsustama ning iga uue täpsustuse esitamisel küsima kostja seisukohta.**⁶²

Tsiviilasjas nr 2-12-18753 esitati elatise hagi. Kohus jättis hagiavalduse käiguta ja selgitas, et PKS § 101 lg 1 kohaselt ei või igakuine elatis ühele lapsele olla väiksem kui pool Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga alammäära. Sellest tulenevalt ei pea elatisenõuet ega selle nõude esitamise eelduseks olevaid lapse vajadusi, mis ei ületa seaduses sätestatud määra, põhjendama ega tõendama. Kui elatisenõue ületab seadusega ettenähtud miinimumsummat, tuleb selle nõude eelduseks olevaid lapse vajadusi isikul, kes elatise suuremas suuruses väljamõistmist taotleb, põhjendada ja tõendada. Hageja palus hagiavalduses välja mõista elatise alates mai kuust 2011 miinimumsummas 145.00 eurot kuus (2011 aastal oli miinimummäär 139.01 eurot). Kohus märkis, et hageja esindajal tuleb lapsele 2011 aastal tehtud kulutusi põhjendada ning esitada tõendid tehtud kulutuste kohta. Kohus hoiatas, et kui hageja jätab osundatud puudused kõrvaldamata, keeldub kohus avaldust TsMS § 340¹ lg 2 alusel menetlusse võtmast. Hageja puuduseid ei kõrvaldanud ja kohus keeldus TsMS § 340¹ lg 2 ja § 371 lg 1 p 9 alusel hagiavalduse menetlusse võtmisest.⁶³

⁶¹ Harju maakohu 18.01.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-12-24686.

⁶² Harju maakohu 08.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-13840.

⁶³ Harju maakohu 05.06.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-18753.

Ka tsiviilasjas nr 2-12-11363 oli tegemist elatise nõudega. Hageja palus välja mõista igakuise elatise 200 eurot. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta leides, et hagiavalduse asjaolud vajavad põhjalikumat selgitust. Kuna hagiavaldusest ei selgu, kas kostja täidab mingis osas või ei täida üldse hageja ülalpidamiskohustust, palus kohus selgitada, kas ja kui suures ulatuses (mis summas ja millal) on kostja hageja ülalpidamiskohustust täitnud. Maakohus märkis ka, et hagiavalduses ei ole välja toodud lapse igakuised kulutusi (kulutused riietumisele, toidule, ravimitele, eluasemele, transpordile jne) ning ei ole lisatud ühtegi tõendit lapsele tehtavate kulutuste kohta. Eeltoodust tulenevalt kohustas kohus hagejat tooma välja igakuised kulutused kuluartiklite kaupa ning esitama kohtule tõendid tehtavate kulutuste kohta. Kohus kohustas ka esitama hageja seaduslikul esindajal kohtule tõendid enda igakuise sissetuleku ja varalise seisundi kohta. Hageja seaduslik esindaja esitas kohtule tõendi oma sissetuleku kohta, kuid muid puuduseid ei kõrvaldanud, ja kohus jättis hagi menetlusse võtmata TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel põhjendusega, et tsiviilasi on jätkuvalt puudustega, kuna hageja ei kõrvaldanud käiguta jätmise määruses osundatud puudusi.⁶⁴

Puuduste kõrvaldamata jätmine ei tähenda aga alati, et maakohus jätaks hagi menetlusse võtmata. **Tsiviilasjas nr 2-12-18951** esitas hageja varalise ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude. Maakohus jättis hagi käiguta ja selgitas, et hagejal tuleb täpsustada mittevaralise kahju hüvitamise nõude aluseks olevaid asjaolusid – milles mittevaraline kahju seisneb ja kuidas see on põhjuslikus seoses kostja tegevuse/tegevusetusega. Hageja esitas hagiavalduse täpsustuse, milles sisuliselt kordas hagiavalduses öeldut. Maakohus jättis hagi testkordselt käiguta märkides, et mittevaralise kahju hüvitamise nõude puhul on piisav nende asjaolude tõendamine, mille esinemisega seob seadus mittevaralise kahju hüvitamise nõude. Mittevaralise kahju tõendatuse lugemisel peab olema selgeks tehtud, missugused on mittevaralised kahjulikud tagajärjed kannatanu jaoks. Iga kahjuliku tagajärje osas tuleb viidata tõenditele, mis seda kahjulikku tagajärge tõendavad. Kohus asus jätkuvalt seisukohale, et hagejal tuleb täpsustada mittevaralise kahju hüvitamise nõude aluseks olevaid asjaolusid. Kohus hoiatas, et puuduste kõrvaldamata jätmisel jäetakse hagiavaldus menetlusse võtmata. Hageja saatis veelkord hagiavalduse täpsustuse, mis kordas jälle hagiavaldust ega selgitanud täpsemalt mittevaralise kahju nõude aluseks olevaid asjaolusid. Kohus võttis hagi menetlusse ja jättis selle rahuldamata.⁶⁵

Tsiviilasjas nr 2-12-13368 jättis maakohus hagi menetlusse võtmata TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel. Antud asjas palus hageja tunnistada lubamatuks sundtäitmine täiteasjas, kus täitedokumentiks oli maakohtu kompromissi kinnitamise määrus, millega reguleeriti hooldusõiguse küsimusi. Kompromissi kohaselt on otsustusõigus lapse viibimiskoha, lasteaia- ja koolivaliku suhtes lapse isal; isa võtab ja ema annab lapse üle lapse kodus 07.02.2012 kell 11.00-12.00. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta paludes täpsustada hagiavalduse asjaolusid. Hageja esitas täpsustatud hagiavalduse, kuid maakohtu arvates sellega puuduseid ei kõrvaldanud. Maakohus jättis hagiavalduse TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel menetlusse võtmata põhjendusel, et esitatud hagiavaldus on perspektiivitu, kuivõrd hagi aluseks olevad asjaolud ei võimalda kohtul hagi rahuldamist ning asja menetlemine tekitaks üksnes menetlusosalistele menetluskulusid. Maakohus märkis, et TMS § 221 lg 1 kohaselt võlgnik võib esitada sissenõudja vastu hagi täitedokumendi alusel sundtäitmise lubamatuks tunnistamiseks, eelkõige põhjusel, et nõue on rahuldatud, ajatatud või tasaarvestatud. Hagi rahuldamine ei mõjuta täitedokumendi kehtivust ega õigusjõudu. Antud juhul kohtule esitatud hagiavaldusest ja selle täpsustusest ei nähtu, et nõue oleks rahuldatud, ajatatud või tasaarvestatud. Samuti ei nähtu kohtule esitatud menetluskuludest, et hageja vastuväiteid kompromissile on

⁶⁴ Harju maakohtu 07.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-11363.

⁶⁵ Harju maakohtu 20.12.2012 otsus tsiviilasjas nr 2-12-18951 (tühistatud).

tekkinud pärast kohtulahendi jõustumist (TMS § 221 lg 2). Hageja ei ole ka puuduste kõrvaldamise avalduses toonud välja neid asjaolusid, mis annaksid aluse eeldada, et kompromissi sõlmimise eeldused on olnud väärad. AINUÜKSI põhjus, et hageja peale kompromissi sõlmimist ei soovi seda täita, ei ole aluseks kompromissi tühistamiseks TsMS § 430 lg 8 alusel.⁶⁶

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse märkides, et maakohus on ebaõigesti leidnud, et hagiavalduse menetlemisest tuleb keelduda TsMS § 371 lg 2 p 2 alusel, kuna hagi ei ole võimalik rahuldada. Ringkonnakohus märkis, et hageja kinnituse kohaselt avaldas laps enne nimetatud kuupäeva, et ta ei soovi asuda elama isa juurde. Tulenevalt vanemate hooldusõiguse ja kohustuste olemusest, sellest, et tegemist on alaealise lapsega, võib see olla arvestatavaks argumendiks sundtäitmise lubamatuks tunnistamisel. Antud juhul oli kompromissis märgitud üleandmise kohustus seotud üksnes konkreetse kuupäevaga ega olnud kokku lepitud, et selleks kuupäevaks lapse üleandmata jätmisel kuulub kohustus täitmisele sundtäitmise korras. Seega puudub ringkonnakohtu hinnangul hagiavalduse menetluse võtmisest keeldumiseks TsMS §-is 371 lg 2 p 2 sätestatud alus, mistõttu maakohtu määrus tuleb tühistada ja saata asi samale maakohtule edasiseks menetlemiseks.⁶⁷

4.4. Tsiviilasja hind märkimata

TsMS § 363 lg 1 p 5 kohaselt märgitakse hagiavalduses ka hagi hind, kui hagi ei ole suunatud kindla rahasumma maksmisele. Analüüsitud lahendite seas leidis ka juhtum, kus kohus jättis hagiavalduse menetluse võtmata põhjusel, et hageja ei nimetanud hagi hindu.

Tsiviilasjas nr 2-12-14934 palus hageja hagiavalduses tunnistada kehtetuks abieluvara- ja asjaõigusleping ning jagada ühisvara. Maakohus jättis hagi käiguta leides, et hageja ei ole hagiavalduses nimetanud tsiviilasja hinda ja hagiavalduses esitatud andmed ei võimalda kindlaks määrata hinda ja hagi esitamisel tasutava riigilõivu suurust. Hageja esitas kohtule puuduste kõrvaldamise kohta menetlusdokumendi, milles selgitas oma nägemust võimalikust hagi hinnast. Hageja leidis, et hagi hind tuleks määrata hageja poolt soovitava sissenõude summa alusel. Maakohus keeldus hagi menetluse võtmast TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel põhjusel, et tsiviilasi on jätkuvalt puudustega, kuna hageja ei ole nimetanud tsiviilasja hinda. Kohus märkis, et kostjate vastu esitatud nõuded saab TsMS § 134 lg 3 järgi hagi hinna tähenduses lugeda üheks varaliseks nõudeks ning hagi hind tuleb määrata tulenevalt TsMS §-st 123 ja TsMS §-st 126 lg 2¹ kinnistu turuväärtusest. Seega ei saa määrata hagi hindu lähtudes abieluvaralepingus nimetatud kinnistu väärtusest. Sellest tulenevalt ei ole hageja kõrvaldanud puuduseid ning kohtul ei ole endal võimalik hagi hindu määrata.⁶⁸

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse märkides, et **hagi menetluse võtmisest keeldumise aluseid, mis on sätestatud TsMS §-s 371, käesoleval juhul ei esine**. Maakohus on määrukses küll tuginenud TsMS § 371 lg 1 p-le 9, mis sätestab avalduse menetluse võtmisest keeldumise, kui on rikutud olulisi hagiavalduse vorminõudeid, kuid praegusel juhul neid rikkumisi ei esinenud. **See, et hageja ei täida kohtu arvates tema nõudmist, ei ole iseenesest hagi menetluse võtmisest keeldumise aluseks**. Kohus ei ole määrukses ka põhjendanud, miks ta ei nõustu hageja nimetatud hagi hinna variandiga. TsMS § 136 lg 1 kohaselt määrab tsiviilasja hinna kohus, kui hinda ei ole ette nähtud seaduses ja see ei nähtu

⁶⁶ Harju maakohtu 23.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-13368.

⁶⁷ Tallinna ringkonnakohtu 25.02.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-12-13368.

⁶⁸ Harju maakohtu 09.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-14934.

ka avaldusest. Kohus võib määrata hinna ka siis, kui ta leiab, et hageja või muu avaldaja nimetatud hind ei vasta tegelikkusele.⁶⁹

Ka **tsiviilasjas nr 2-11-44089** leidis ringkonnakohus, et **hagiavalduses hagi hinna märkimata jätmine ei ole käsitletav hagiavalduse vorminõude olulise rikkumisena, mis vastavalt TsMS § 371 lg 1 punktile 9 võiks anda alust hagi menetlusse võtmata jätta.** TsMS § 136 lõikest 1 tuleneb, et tsiviilasja hinna määrab kohus, kui hinda ei ole ette nähtud seaduses ja see ei nähtu ka avaldusest. Et kohtul on kohustus määrata tsiviilasja hind juhul, kui hageja ei ole seda teinud, ei saa kerkida küsimust hagi menetlusse võtmisest keeldumisest põhjendusel, et hageja on jätnud hinna nimetamata.⁷⁰

4.5. Hagi esitatud vale kostja vastu

Tsiviilasjas nr 2-12-29279 esitas hageja võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise nõude. Kostjaks oli hageja märkinud pankrotivõlgnikust äriühingu. Maakohus jättis hagiavalduse käiguta ja andis tähtaja puuduste kõrvaldamiseks ja kostja märkimiseks. Kohus selgitas, et PankrS § 83 lg 5 kohaselt võib pankrotivõlgnikku esindada kas pankrotitoimkonna esimees või üldkoosolekul selleks valitud isik. Seega tuleb hagejal hagi päis viia kooskõlla PankrS § 83 lg-s 5 sätestatuga. Hageja esitas täpsustuse, milles märkis, et talle teadaolevalt ei ole võlausaldajate üldkoosolekul valitud võlausaldajate poolt esindajat esindamiseks PankrS § 83 lg 5 järgi. Kuni võlausaldajate üldkoosolek ei otsusta teisiti, palus hageja lugeda TsMS § 219 lg 1 kostjaks ühe võlausaldaja, sest vastasel juhul on hagiavalduse menetlemine raskendatud. Kohus jättis hagiavalduse menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 alusel märkides, et hageja ei ole kohtu nõuet täitnud ning märkinud kostjat PankrS § 83 lg 5 kohaselt. Kohus ei saa lugeda kostjaks ühte võlausaldajatest.⁷¹

Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse märkides kõigepealt, et TsMS § 340¹ lg 1 ei sätesta iseseisvat hagi menetlusse võtmisest keeldumise alust. Ringkonnakohtu hinnangul reguleerib **TsMS § 340¹** menetluslikku korda juhul, kui kohtusse esitatakse hagi, kaebus, taotlus vm avaldus, mis sisaldab puudusi, mille esinemine välistab avalduse või taotluse menetlemise, kuid mis on kõrvaldatavad. Norm **paneb kohtule kohustuse enne muul õiguslikul alusel avalduse menetlusse võtmisest keeldumist määrata tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks.** Seega, kõigepealt peab kohus tegema määruse, milles viitab puudusele ning TsMS normile, millest tulenevalt vastava konkreetse puudusega avaldust ei menetleta (nt TsMS § 371 lg 1 p 10 – hagiavalduses esitatud nõudelt ei ole tasutud riigilõivu). Lisaks märkis ringkonnakohus, et antud juhul on maakohus keeldunud avalduse menetlusse võtmisest ka vale põhjendusega, et hageja ei ole määratlenud õiget kostjat. PankrS § 83 lg 5 tõlgendamine viisil, et kostjaks on pankrotitoimkonna esimees või selleks üldkoosolekul valitud isik, ei ole põhjendatud. Kostjaks on pankrotivõlgnik ja eelmises lauses nimetatud isikud osalevad kohtumenetluses. Kohus ei saa keelduda hagi menetlemisest, kui pankrotitoimkonda ei ole valitud ja üldkoosolekul ei ole hagi esitamise ajaks vastavat isikut määratud. Hageja pädevus ei ole neid isikuid määrata.⁷²

⁶⁹ Tallinna ringkonnakohtu 06.06.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-14934.

⁷⁰ Tallinna ringkonnakohtu 12.12.2011 määrus tsiviilasjas nr 2-11-44089.

⁷¹ Harju maakohtu 05.09.2012 määrus tsiviilasjas 2-12-29279.

⁷² Tallinna ringkonnakohtu 22.10.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-29279.

4.6. Hagi esitanud isik ei ole tõendanud esindusõiguse olemasolu

TsMS § 371 lg 1 p 12 kohaselt jätab kohus hagiavalduse menetlusse võtmata, kui õigustatud isiku nimel hagiavalduse esitanud isik ei ole tõendanud oma esindusõiguse olemasolu.

Tsiviilasjas nr 2-12-50262 esitas kostja maakohule avalduse töövaidluskomisjonile esitatud avalduse läbivaatamiseks hagimenetluse korras. Maakohus jättis avalduse käiguta ja selgitas, et TsMS § 218 lg 1 p 2 kohaselt võib kohtus lepinguliseks esindajaks olla isik, kes on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrikraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni. Sellest tulenevalt palus kohus avaldajal esitada toimikusse lisamiseks esindaja haridust tõendav dokument. Esindaja esitas diplomi, millest nähtus, et ta on täitnud õigusteaduse diplomiõppe õppekava täies mahus. Maakohus keeldus TsMS § 340¹ lg 2 ja TsMS § 371 lg 1 p 12 alusel hagi menetlusse võtmast märkides, et esindaja on esitanud diplomi, mis ei vasta TsMS § 218 lg 1 p 2 ja Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² nõuetele. Kuna esindaja ei ole tõendanud esindusõiguse olemasolu, siis tuleb avalduse menetlusse võtmisest keelduda.⁷³

Ringkonnakohtu tühistas maakohtu määruse leides, et maakohus on langetanud menetlusse võtmisest keeldumise otsustuse ennatlikult. Maakohus on käiguta jätmise määrukses küll juhtinud kostja tähelepanu sellele, et esindaja ei ole esitanud haridust tõendavat dokumenti, kuid haridusnõuete seadusele vastavuse otsustuse järgselt **ei ole kohus andud kostjale võimalust hagi ise allkirjastada** ega leida endale seaduse nõuetele vastavat esindajat. Ringkonnakohtu hinnangul on TsMS § 218 lg 1 p-s 2 ja Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lg-s 2² silmas peetud haridusnõue sätestatud seaduses menetlusosalise kaitseks ning esindaja nõuetele mittevastavuse selgumine ei tohiks seetõttu tähendada menetlusosalise jaoks menetluse viivitamatut katkemist. Menetlusest keeldumisele peab eelnema kohtupoolne olukorra ja menetluse jätkumise eelduste selgitamine menetlusosalisele. Kuna maakohus ei ole sellist käsitlust järginud, on kohus rikkunud selgitamiskohustust ja määrus tuleb tühistada ning anda kostjale võimalus menetlusedokumendi allkirjastamiseks või kohtumenetluskõlbuliku esindaja leidmiseks.⁷⁴

Ka tsiviilasjas nr 2-12-3471 leidis maakohus, et hagiavalduse on esitatud selleks mitteõigustatud isik. Käiguta jätmise määrukses selgitas kohus, et hagejal tuleb leida lepinguliseks esindajaks isik, kes vastab TsMS § 218 sätestatud tingimustele. Vastasel juhul jätab kohus hagiavalduse TsMS § 371 lg 1 p 12 kohaselt menetlusse võtmata. Hageja esitas kohtule puuduste kõrvaldamise avalduse, milles leidis, et hageja lepinguline esindaja vastab TsMS § 218 lg 1 p 2 nõuetele. Kohus jättis hagi menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 ja TsMS § 371 lg 1 p 12 alusel, kuna hageja esindaja ei vasta TsMS § 218 lg 1 p 2 nõuetele.⁷⁵

Ringkonnakohtu tühistas maakohtu määruse märkides, et puuduste kõrvaldamise avalduse on allkirjastanud ka hageja ise. Seega takistus hagiavalduse menetlusse võtmiseks oli kõrvaldatud ning puudus alus hagiavalduse menetluse võtmisest keeldumiseks, seda ka määrukses viidatud TsMS § 371 lg 1 p 12 alusel. Õige on, et hagiavaldusele saab alla kirjutada menetlusosaline ise või lepinguline esindaja, kes peab vastama TsMS §-s 218 sätestatud

⁷³ Harju maakohtu 25.01.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-12-50262.

⁷⁴ Tallinna ringkonnakohtu 18.02.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-12-50262.

⁷⁵ Harju maakohtu 06.06.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-3471.

nõuetele, kuid **puuduste kõrvaldamise avaldust allkirjastades ja oma nõuet täpsustades on hageja esitatud hagiavalduse heaks kiitnud.**⁷⁶

Tsiviilasjas nr 2-12-19566 jättis maakohus hagiavalduse käiguta kohustades hagejat esitama registrikaardi väljavõtte, millest nähtuks, et volikirja allkirjastanud isik oli ka allkirjastamise hetkel hageja juhatuse liige. Käiguta jätmise määrukses selgitas kohus, et TsMS § 363 lg 6 kohaselt, kui hageja on avalikku registrisse kantud juriidiline isik, lisatakse hagile registrikaardi ära kiri, registri väljavõtte või registreerimistunnistus, kui kohtul ei ole võimalik registrist seda ise kontrollida. Hageja on esitanud kohtule volikirja, mille on allkirjastanud hageja juhatuse liige. Samuti on hageja esitanud hageja registrikaardi väljavõtte kuupäevaga 05.12.2011.a. Registrikaardi väljavõttest aga ei nähtu, kas volikirja allkirjastanud isik oli ka allkirjastamise hetkel hageja juhatuse liige (esitatud volikiri on allkirjastatud 02.01.2012). Kohus hoiatas, et kui puudust ei kõrvaldata, jäetakse hagi menetlusse võtmata. Hageja kohtu nõuet ei täitnud ning maakohtu määrukses osundatud puuduseid ei kõrvaldanud. Maakohus jättis hagi menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 alusel põhjusel, et hageja ei esitanud registrikaardi väljavõtet, millest nähtuks, et volikirja allkirjastanud isik oli ka volikirja allkirjastamise ajal hageja juhatuse liige.⁷⁷

Tsiviilasjas 2-12-19346 jäi hagi menetlusse võtmata samuti põhjusel, et hageja esindaja ei esitanud volikirja. Kohus selgitas käiguta jätmise määrukses, et TsMS § 339 lg 1 sätestab, et kui menetluskohus allkirjastab menetlusosalise esindaja, lisatakse asjas esimesele esindajale esitatud menetluskohusdokumendile volikiri või muu esindusõigust tõendav dokument. Kui menetluskohus allkirjastab esindajana advokaat, ei pea volikirja esitama, kuid kohtul on õigus selle esitamist nõuda. Antud asjas oli hageja hagiavaldusele lisanud volikirjad, milles osahing A volitas ennast esindama osahingut B ning volikirja, milles osahing B volitab osahingut C ning füüsilist isikut S.E esindama osahingut B. Kohus kohutas hagejat esitama volikirja, millest nähtuks, et S.E.-l on hageja esindamise õigus. Hageja kohtu nõuet ei täitnud ning määrukses osundatud puuduseid ei kõrvaldanud. Kohus jättis hagi TsMS § 340¹ lg 2 alusel menetlusse võtmata, kuna esitatud volikirjadest ei nähtu, et S.E.-l oleks hageja esindamise õigus.⁷⁸

4.7. Muud puudused

Tsiviilasjas nr 2-13-12039 esitas avaldaja kaebuse kohtutäituri otsuse peale. Maakohus jättis kaebuse käiguta ja andis tähtaja järgmiste puuduste kõrvaldamiseks: vormikohase ja nõuetele vastava kaebuse esitamiseks, esindaja esindusõiguse tõendamiseks ja riigilõivu tasumiseks. Avaldaja esitas maksekorralduse riigilõivu tasumise kohta ja koopia esindaja ID-kaardist. Maakohus jättis kaebuse menetlusse võtmata TsMS § 340¹ lg 2 alusel, põhjendusega, et ainuüksi riigilõivu tasumist ei saa kohus lugeda puuduste kõrvaldamiseks, ülejäänud puudused on avaldajal jäänud kõrvaldamata.⁷⁹

Ringkonnakohus ei nõustunud maakohtuga, et kaebus ei vasta TsMS § 198 lg 1 p 2 ja § 338 lg-te 1-3 nõuetele. Samuti on kaebus nõuetekohaselt allkirjastatud. Kaebuses puudub küll avaldaja registrikood, kuid **registrikoodi puudumine ei ole aluseks kaebuse menetlusse võtmisest keeldumiseks.** Maakohus on määrukses kohustanud avaldajat esitama kohtule

⁷⁶ Tallinna ringkonnakohtu 16.10.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-3471.

⁷⁷ Harju maakohtu 31.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-19566.

⁷⁸ Harju maakohtu 31.05.2012 määrus tsiviilasjas nr 2-12-19346.

⁷⁹ Viru maakohtu 03.04.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-13-12039.

menetlusedokumentid teistele menetlusosalistele kättetoimetamiseks nõutud arvu ära kirjadega. Ringkonnakohus selgitas, et kuna avaldaja esitas kaebuse elektrooniliselt, ei olnud avaldajal kohustust esitada menetlusedokumentide ära kirjad. Samuti palus maakohus esitada kohtule kaebuse esitaja esindusõigust tõendavad dokumendid. TsMS § 221 lg 1 kohaselt tõendab seadusliku esindaja esindusõigust dokument, millest nähtub tema seaduslikuks esindajaks olek. Järelikult tõendab käesoleval juhul esindusõigust osatüingu äriregistri väljavõte. **Kuna kohtutel on juurdepääs äriregistrile, oleks maakohus saanud ise avaldaja juhatuse liikme esindusõigust kontrollida.** Ringkonnakohus leidis, et esitatud kaebusel oli ainult üks puudus – tasumata oli riigilõiv. Kuna avaldaja tasus riigilõivu maakohtu määrmises antud tähtaja jooksul, ei olnud maakohtul alust kaebuse menetlusse võtmisest keeldumiseks.⁸⁰

Kokkuvõte

TsMS § 2 kohaselt on tsiviilkohtumenetluse ülesandeks tsiviilasja lahendamine kohtu poolt õigesti mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega. Selleks, et tsiviilkohtumenetlus oleks efektiivne, tuleb hagi või avalduse menetlusse võtmise staadiumis kõrvaldada kõik puudused, mis võivad takistada tsiviilasja õigesti lahendamist. TsMS § 340¹ annab kohtule võimaluse jätta puudustega menetlusedokument käiguta ja anda menetlusosalisele tähtaeg nende kõrvaldamiseks. TsMS § 340¹ lisandus seadusesse 1. jaanuaril 2009 ja seletuskirja kohaselt on antud sätte eesmärgiks võtta üldsättena kokku seni seaduse erinevates osades reguleeritud puuduste kõrvaldamise küsimused. TsMS § 340¹ lg 2 esimese lause kohaselt jäetakse avaldus, taotlus või kaebus menetlusse võtmata, kui puuduseid tähtajaks ei kõrvaldata.

Kohtupraktikas on tõusetunud küsimus, kas TsMS § 340¹ lg 2 on iseseisev menetlusse võtmisest keeldumise alus või tuleb hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumise korral juhinduda TsMS § 371 lg-tes 1 ja 2 sätestatud alustest. A. Pärsimägi on seisukohal, et kuigi TsMS § 340¹ lg 2 sätestab tagajärje puuduse tähtajaks kõrvaldamata jätmise puhuks, on tegemist üldsättega ja hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumise korral tuleks pöörduda erisätte TsMS § 371 poole. Sellist seisukohta jagavad analüüsitud lahendite kohaselt ka ringkonnakohtud.

TsMS § 340¹ lg 1 ei anna loetelu puudustest, mille esinemisel tuleb menetlusosalisele anda tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks. Üldsõnaliselt on välja toodud vorminõuete rikkumine ja muud puudused, mida saab kõrvaldada, muuhulgas kui on tasumata riigilõiv või kautsjon. Analüüsitud lahenditest nähtub, et maakohtud kasutavad aktiivselt TsMS § 340¹ lg 1 sätestatud võimalust kõrvaldada hagiavalduses esinevad puudused enne hagi menetlusse võtmist. Seda nii vormiliste puuduste (nt allkiri, volikiri puudu) kui ka hagiavalduse sisuliste puuduste korral (ebaselge nõue, puudulikud asjaolud, ei ole esitatud tõendeid). Seda toetab ka Riigikohtu seisukoht, mille kohaselt ei tohiks kohtud võtta menetlusse vastuoluliste nõuetega või ebaselgete asjaoludega hagiavaldusi. Riigikohus on mitmes lahendis juhtinud maa- ja ringkonnakohtu tähelepanu asjaolule, et ebaselge hagi puhul tuleb anda menetlusosalisele TsMS § 340¹ lg 1 alusel tähtaeg ebaselguse kõrvaldamiseks ning vajadusel jätta hagi menetlusse võtmata.

⁸⁰ Tartu maakohtu 06.06.2013 määrus tsiviilasjas nr 2-13-12039.

Hagiavalduse sisuliste puuduste kõrvaldamata jätmisel on maakohtud hagi menetlemisest keeldumise aluseks analüüsitud lahendites märkinud nii ainult TsMS § 340¹ lg 2 kui ka sama paragrahvi koosmõjus TsMS § 371 lg 1 p-ga 9. TsMS § 371 lg 1 p 9 kohaselt jäetakse hagiavaldus menetlusse võtmata, kui hagiavaldusel ei ole pädeva isiku allkirja või on rikutud muid olulisi hagiavalduse vorminõudeid. Ringkonnakohtud on seisukohal, et hagi menetlusse võtmisest keeldumise alused on ammendavalt sätestatud TsMS § 371 lõigetes 1 ja 2 ning ainuüksi TsMS § 340¹ lg 2 selleks alust ei anna.

Riigikohus ei ole kõigis antud analüüsis käsitletud lahendites sidunud tähtaja andmist puuduse kõrvaldamiseks TsMS § 340¹ lg-s 2 sätestatud tagajärjega. Osades lahendites on Riigikohus küll öelnud, et teatud puuduse korral võib kohus anda tähtaja TsMS § 340¹ lg 1 alusel hagi täpsustamiseks, aga ei ole viidanud sellele, et kas juhul, kui menetlusosaline hagi ei täpsustata, tuleb see jätta menetlusse võtmata või juba menetlusse võetud hagi läbi vaatamata. Menetlusse võtmisest keeldumise aluse osas on Riigikohus viidanud nii TsMS § 340¹ lg-le 2 kui ka TsMS §-le 371. Nii on näiteks leitud, et ebaselge nõude puhul tuleb maakohtul anda hagejale TsMS § 340¹ alusel tähtaeg nõude täpsustamiseks ja kui hageja nõuet ei täpsusta, tuleb kohaldada TsMS § 340¹ lg-t 2. Juhul, kui hagi ei ole esitatud õige kostja vastu, peab kohus andma hagejale tähtaja õige kostja menetlusse kaasamiseks. Kui hageja ei esita määratud tähtaja jooksul hagi õige kostja vastu, on tegemist õigusliku perspektiivitusena TsMS § 371 lg 2 p 2 mõttes ja kohus peab jätma hagi TsMS § 340¹ lg 2 alusel menetlusse võtmata. Seega on kohtute praktika erinev, mis puudutab puudustega esitatud hagiavalduse menetlusse võtmata jätmise aluse märkimist.

Erinev on ka praktika selles osas, milliste puuduse esinemisel võib kohus jätta hagi menetlusse võtmata. Ringkonnakohus on avaldanud seisukohta, et hagiavalduse menetlusse võtmisest võib kohus keelduda vaid juhul, kui esineb selline puudus, mis takistab avalduse menetlemist. Enim probleeme tekitavad juhud, kus hagi alus ja ese on omavahel vastuolus või hagi ese sõnastatud ebaselgelt või hagi aluseks olevad asjaolud on puudulikud. Riigikohus on seisukohal, et hagi ese peab olema selge ja üheselt arusaadav ning sõnastatud selliselt, et nõude rahuldamise korral oleks võimalik ka seda täita. Seetõttu esitatakse haginõudele samad kriteeriumid mis kohtuotsuse resolutsioonile. Ebaselge hagi eseme korral tuleb anda hagejale tähtaeg selle täpsustamiseks ja täpsustamata jätmisel tuleb jätta hagi menetlusse võtmata. Ka maakohtud on leidnud, et kuna kostjal on kohustus esitada hagile vastuväited, peab menetlusse võetud nõue olema kõigile arusaadav.

Analüüsitud lahenditest nähtub aga, et ringkonnakohtud tühistasid enamuse maakohtu määruseid, kus hagiavaldus jäi menetlusse võtmata nõude ebaselguse tõttu. Ringkonnakohus on näiteks leidnud, et nõude selgus puudutab hagiavalduse sisu ja tegemist ei saa olla hagiavalduse vorminõude rikkumisega ning hagi menetlusse võtmisest keeldumise aluse annab üksnes selline nõude ebaselgus, mis võimaldab pidada hagiga taotletavat eesmärki saavutamatuks TsMS § 371 lg 2 p-des 1 või 2 märgitud alustel. Kui kohus peab vajalikuks, et hageja oma nõuet mingis osas täpsustaks või selgitaks, siis annab selleks võimaluse TsMS § 392 lg 1 p 1, mille kohaselt muuhulgas selgitab kohus eelmenetluses eelkõige välja hageja nõuded.

Samuti on ringkonnakohus leidnud, et kui esinevad puudused hagi aluses, siis võivad need kaasa tuua hagi menetlusse võtmisest keeldumise üksnes sisulistel kaalutlustel vastavalt TsMS § 371 lg 2 mitte TsMS § 371 lg 1 p 9 alusel. Nõude asjaolude täpsustamiseks võib maakohus vajadusel TsMS § 392 lg-st 3 tulenevalt enne asja menetlusse võtmise otsustamist hageja isiklikult ära kuulata ning teda küsitleda. Ka on ringkonnakohus leidnud, et TsMS §

371 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alused hagiavalduse menetlusse võtmisest keeldumiseks ei võimalda jätta hagi menetlusse võtmata põhjendusel, et hagi ei ole tõendatud, sealhulgas, et hagiavaldusele ei ole lisatud tõendeid, mis hagiavalduses märgitud asjaolusid tõendaksid. Nõude tõendamine on hageja õigus ja nõude tõendamata jätmisel jäetakse hagi rahuldamata. Samas on maakohtud keeldumist põhjendanud sellega, et TsMS § 2 mõttega ei ole kooskõlas, et kohus võtab menetlusse ebaselge hagi ning hakkab siis menetluse kestel hagi aluseks olevaid asjaolusid täpsustama ning iga uue täpsustuse esitamisel küsima kostja seisukohta. Lisaks on ringkonnakohtud leidnud, et hagiavalduses hagihinna märkimata jätmine ei ole käsitletav hagiavalduse vorminõude olulise rikkumisena, mis vastavalt TsMS § 371 lg 1 p-le 9 võiks anda aluse hagi menetlusse võtmata jätmiseks.

Harvemini kasutas maakohus analüüsitud lahendites keeldumise alusena TsMS § 371 lg 2. TsMS § 371 lg 2 kohaldamisel tuleb kohtul kindlasti arvestada, et selle sätte peamine eesmärk on vältida pooltele kulutuste tekitamist sellise hagi menetlemisega, mille rahuldamiseks ei ole mingit õiguslikku alust. TsMS § 371 lg-st 2 tuleneval alusel hagi menetlusse võtmisest keeldumisel on kohtul kõrgendatud põhjendamis- ja kaalumiskohustus ning hagiavalduse menetlusse võtmisest keelduda võib alles pärast määruse TsMS § 465 lg 2 nõuete kohast põhjendamist. Kindlasti peab maamäärus sisaldama põhjendusi, mille alusel kohus otsustas hagiavalduse menetlusse võtmata jätta.